

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
GERARDA HOGANA,
predstavljeni 16. septembra 2021¹

Zadeva C-251/20

Gtflix Tv
proti
DR

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija))

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Uredba št. 1215/2012 – Objava komentarjev, žaljivih za pravno osebo, na internetu – Pravna sredstva za popravek podatkov, izbris vsebine in povračilo povzročene škode – Pristojnost za obravnavo pravnih sredstev za povračilo povzročene škode – Strateške tožbe za onemogočanje udeležbe javnosti“

I. Uvod

1. Od začetka veljavnosti Bruseljske konvencije o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb² ter njene poznejše nadomestitve z več različicami uredbe Bruselj³ je namen tega celotnega korpusa „evropeiziranega“ mednarodnega zasebnega prava spodbujati predvidljivost in varnost pri dodeljevanju pristojnosti v civilnih zadevah sodiščem posameznih držav članic. Namen tega bruseljskega sistema je tudi, če je to mogoče, koncentrirati možna sodišča, pristojna za posamezno zadevo, v čim manjšem številu pravnih sistemov, in sicer na tista, ki so najtesneje povezana s tožbo.

2. O teh ciljih pa se je podvomilo z vrsto zadev, ki segajo vsaj do odločitve sodišča v zadevi Shevill⁴ leta 1995. Težava je najbolj akutna, kadar tožeča stranka zahteva odškodnino za nepogodbeno odgovornost v zvezi z obrekovanjem ali drugo podobno vrsto objave, če se zatrjuje, da je bila s protipravnim dejanjem škoda povzročena v več različnih jurisdikcijah. V takih okoliščinah se zdi nemogoče najti pravilo, ki bi na eni strani zadovoljivo obravnavalo ta potencialno nasprotujoča si cilja varnosti, predvidljivosti in bližine, na drugi pa preprečilo veliko število možnih pristojnih sodišč. Te težave še stopnjuje tehnološki napredek v sodobnem svetu, če so bili domnevno obrekljivi ali kako drugače protipravni komentarji objavljeni na internetu.

¹ Jezik izvirnika: angleščina.

² Bruseljska konvencija z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32).

³ Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1).

⁴ Sodba z dne 7. marca 1995, Shevill in drugi (C-68/93, EU:C:1995:61).

3. To je splošno pravno ozadje zapletenih vprašanj o pristojnosti, ki se postavljajo s tem predlogom za sprejetje predhodne odločbe, ki se nanaša na razlago člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012.

4. Predlog je bil podan v okviru spora med družbo Gtflix Tv, podjetjem za zabavo za odrasle s sedežem v Češki republiki, in DR, režiserjem, producentom in distributerjem pornografskih filmov s stalnim prebivališčem na Madžarskem, v zvezi z odškodnino za izjave, ki domnevno pomenijo očrnitev in ki jih je DR podal na več spletnih mestih in forumih. Pred preučitvijo dejanskega stanja ali vsebinskih pravnih vprašanj pa je treba najprej opredeliti upoštevni pravni okvir.

II. Pravni okvir

A. Mednarodno pravo

5. Pariška konvencija za varstvo industrijske lastnine, podpisana 20. marca 1883, revidirana v Stockholmu 14. julija 1967 in spremenjena 28. septembra 1979 (Recueil des traités des Nations unies, zv. 828, št. 11851, str. 305). Ta konvencija se nanaša na industrijsko lastnino v širšem pomenu besede ter zajema patente, znamke, industrijske vzorce ali modele, uporabne modele, storitvene znamke, trgovska imena, geografske označbe in zatiranje nelojalne konkurence.

6. 10.bis člen tega sporazuma določa:

„(1) Države unije se zavezujejo, da bodo zagotovile pripadnikom unije učinkovito varstvo pred nelojalno konkurenco.

(2) Dejanje nelojalne konkurence je sleherno konkurenčno dejanje, ki nasprotuje poštenim običajem v industriji ali trgovini.

(3) Prepovedati je treba zlasti:

1. sleherno dejanje, ki utegne s svojo naravo ustvariti zmedo s katerimkoli sredstvom, podjetjem, proizvodi ali industrijsko oziroma trgovsko dejavnostjo konkurenta;

2. krive pripombe v trgovskem poslovanju, ki so takšne, da diskreditirajo podjetje, proizvode ali industrijsko oziroma trgovsko dejavnost konkurenta;

3. označbe ali navedbe, katerih uporaba v trgovini utegne spraviti javnost v zmotno glede izvora, načina proizvodnje, lastnosti, primernosti za uporabo ali količine blaga.“

B. Pravo Unije

1. Uredba št. 1215/2012

7. V uvodnih izjavah od 13 do 16 in 21 Uredbe št. 1215/2012 je navedeno:

„(13) Med postopki, za katere se uporablja ta uredba, in ozemljem držav članic mora biti povezava. Zato bi se morala skupna pravila o pristojnosti praviloma uporabljati, če ima toženec stalno prebivališče v eni od držav članic.

(14) Za toženca, ki nima stalnega prebivališča v eni od držav članic, praviloma veljajo nacionalna pravila o pristojnosti, ki se uporabljajo na ozemlju države članice sodišča, ki je začelo postopek.

Da bi zagotovili varstvo potrošnikov in zaposlenih, zaščitili pristojnost sodišč držav članic v situacijah, ko imajo izključno pristojnost, in spoštovali avtonomnost strank, pa bi morala določena pravila o pristojnosti iz te uredbe veljati ne glede na to, kje ima toženec stalno prebivališče.

(15) Pravila o pristojnosti bi morala biti čim bolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca. Pri tem bi morala taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta spora ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. Da bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti, je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept.

(16) Poleg stalnega prebivališča toženca bi morala obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki pripomore k pravilnemu delovanju pravosodja. Obstoj tesne povezave bi moral zagotoviti pravno varnost in preprečiti možnost, da bi bil toženec tožen pred sodiščem države članice, katerega pristojnosti razumno ni bilo mogoče predvideti. To je pomembno zlasti v sporih v zvezi z nepogodbenimi obveznostmi, ki izvirajo iz kršitev zasebnosti in osebnostnih pravic, vključno z obrekovanjem.

[...]

(21) V interesu usklajenega delovanja pravosodja je treba čim bolj zmanjšati možnost sočasnih postopkov in zagotoviti, da v različnih državah članicah niso izdane nezdržljive sodne odločbe. Obstajati bi moral jasen in učinkovit mehanizem za reševanje primerov litispence in sorodnih pravnih problemov, ki izhajajo iz razlik med državami članicami v zvezi z določitvijo trenutka, ko se šteje, da postopek teče. Za namene te uredbe bi bilo treba ta trenutek opredeliti kot avtonomen koncept.“

8. Pravila o pristojnosti so navedena v poglavju II navedene uredbe, ki zajema člene od 4 do 34.

9. Člen 4(1) Uredbe št. 1215/2012, ki spada v oddelek 1 poglavja II, naslovljen „Splošne določbe“, določa:

„Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.“

10. Člen 5(1) te uredbe, ki je v oddelku 1, določa:

„Osebe s stalnim prebivališčem v državi članici so lahko tožene pred sodišči druge države članice samo na podlagi pravil iz oddelkov 2 do 7 tega poglavja.“

11. Besedilo člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 je enako besedilu člena 5, točka 3, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42), ki je bila razveljavljena z Uredbo št. 1215/2012, in ustreza besedilu člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije. Ta določba, ki je v oddelku 2, naslovljenem „Posebna pristojnost“, poglavja II Uredbe št. 1215/2012, določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

[...]

2. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči v kraju, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka;“.

12. Člen 30 Uredbe št. 1215/2012 določa:

„1. Če tečejo sorodne pravde pred sodišči različnih držav članic, lahko vsa sodišča, razen tistega, ki je prvo začelo postopek, prekinejo postopek.

2. Če teče pravda pred sodiščem, ki je prvo začelo postopek, na prvi stopnji, se lahko vsa druga sodišča na zahtevo ene od strank izrečejo za nepristojna, če je sodišče, ki je prvo začelo postopek, pristojno za odločanje v zadevnih pravnih in če pravo tega sodišča dovoljuje njihovo združitev.

3. Za namene tega člena se šteje, da so pravde sorodne, če so tako tesno povezane med seboj, da se zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselni, da bi se s tem izognili nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb, ki bi izhajale iz ločenih postopkov.“

2. *Uredba (ES) št. 864/2007*

13. V uvodni izjavi 7 Uredbe (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II),⁵ je navedeno:

„(7) Vsebinsko področje uporabe in določbe te uredbe bi morale biti skladne z Uredbo Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah („Bruselj I“)⁶ in instrumenti o pravu, ki se uporablja za pogodbene obveznosti.“

14. Člen 4 te uredbe, naslovljen „Splošno pravilo“, določa:

„1. Če v tej uredbi ni določeno drugače, je pravo, ki se uporablja za nepogodbeno obveznost, nastalo iz škodnega dejanja, pravo države, v kateri škoda nastane, ne glede na državo, v kateri se

⁵ UL 2007, L 199, str. 73.

⁶ UL 2001, L 12, str. 1.

je zgodil dogodek, ki je povzročil nastalo škodo, in ne glede na državo ali države, v kateri so nastale posredne posledice.

2. Vendar kadar imata oseba, za katero se zatrjuje, da je odgovorna, in oseba, ki je utrpela škodo, ob nastanku škode običajno prebivališče v isti državi, se uporablja pravo te države.

3. Kadar je iz vseh okoliščin primera razvidno, da je škodno dejanje očitno v tesnejši zvezi z drugo državo kot z državo iz odstavkov 1 ali 2, se uporablja pravo te druge države. Očitno tesnejša zveza z drugo državo bi lahko temeljila zlasti na že obstoječih razmerjih med strankama, kot je na primer pogodba, ki je tesno povezana z obravnavanim škodnim dejanjem.“

15. Člen 6(1) in (2) te uredbe, naslovljen „Nelojalna konkurenca in akti, ki omejujejo svobodno konkurenco“, določa:

„1. Pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, nastale zaradi nelojalne konkurence, je pravo države, v kateri je konkurenca ali skupni interes potrošnikov prizadet ali bi bil lahko prizadet.

2. Kadar dejanje nelojalne konkurence prizadene izključno interes posebnega konkurenta, se uporablja člen 4.

[...]“

C. Francosko pravo

16. V francoskem pravu se nelojalna konkurenca nanaša na vsako dejanje, ki zajema prekomerno uporabo svobode gospodarske pobude s postopki, ki so v nasprotju s predpisi in običaji ter povzročajo škodo. Med priznanimi oblikami nelojalne konkurence je tudi dejanje očitve, ki v skladu s sodno prakso francoskega kasacijskega sodišča pomeni razkritje informacij, ki lahko diskreditirajo konkurenta.⁷ Ta civilni delikt – ki se razlikuje od obrekovanja – urejajo francoski predpisi o civilni odgovornosti.

III. Dejansko stanje v postopku v glavni stvari in predlog za sprejetje predhodne odločbe

17. Gtflix Tv je družba s sedežem v Češki republiki, ki se ukvarja s produkcijo in distribucijo vsebin, evfemistično imenovanih televizijski programi za odrasle. DR je režiser, producent in distributer pornografskih filmov s stalnim prebivališčem na Madžarskem. Njegovi filmi se tržijo prek spletnih mest, ki gostujejo na Madžarskem in katerih lastnik je.

⁷ Cass. com., 24. september 2013, št. 12-19.790. Glej tudi Cass. com., 18. oktober 2016, št. 15-10.384, Cass. com., 15. januar 2020, št. 17-27.778, in Cass. com., 4. marec 2020, št. 18-15.651.

18. V skladu s trditvami naj bi DR na več spletnih mestih in forumih redno objavljala komentarje o družbi Gtflix Tv, ki pomenijo očrnitev. Družba Gtflix Tv je DR formalno pozvala, naj te komentarje odstrani. Ko DR tega ni storil, je družba Gtflix Tv proti njemu sprožila skrajšani postopek pri predsedniku Tribunal de Grande Instance, Lyon (okrožno sodišče v Lyonu, Francija). V tem postopku je družba Gtflix Tv predlagala, naj se DR odredi, naj:

- preneha z vsemi dejanji, ki pomenijo očrnitev družbe Gtflix Tv in njenega spletnega mesta, ter objavi pravno obvestilo v francoščini in angleščini na vseh zadevnih forumih, v nasprotnem primeru pa plača kazen;
- družbi Gtflix Tv omogoči objavo komentarja na forumih, ki jih upravlja DR;
- družbi Gtflix Tv plača simbolično odškodnino v višini 1 EUR za gospodarsko škodo in 1 EUR za nepremoženjsko škodo.

19. Tožena stranka je odgovorila tako, da je ugovarjala pristojnosti francoskih sodišč. Tribunal de grande instance de Lyon (okrožno sodišče v Lyonu) je pritrnilo trditvi tožene stranke v zvezi s tem.

20. Družba Gtflix Tv se je na to odločitev pritožila pri Cour d'appel de Lyon (pritožbeno sodišče v Lyonu, Francija) ter predlagani začasni znesek odškodnin za gospodarsko in nepremoženjsko škodo, ki jo je utrpela v Franciji, zvišala na 10.000 EUR. Pritožbeno sodišče je s sodbo z dne 24. julija 2018 prav tako potrdilo nepristojnost francoskih sodišč.

21. Vlagateljica pravnega sredstva je nato vložila kasacijsko pritožbo pri Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija). Pred tem sodiščem je družba Gtflix Tv izpodbijala sodbo Cour d'appel z dne 24. julija 2018, v kateri je bilo navedeno, da so namesto francoskih pristojna češka sodišča, ker je menila, da so sodišča države članice dejansko pristojna za obravnavanje zadev v zvezi s škodo, ki so jo na ozemlju te države članice povzročile spletne vsebine, že če so bile tam dostopne. Cour d'appel de Lyon (pritožbeno sodišče v Lyonu) naj bi z izključitvijo pristojnosti francoskih sodišč na podlagi tega, da ne zadostuje, da so komentarji, ki se štejejo za očrnitev, objavljeni na internetu, dostopni v jurisdikciji sodišča, ki odloča v sporu, temveč da morajo te vsebine vzbuditi tudi interes prebivalcev te države članice, kršilo člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012.

22. Zdi se, da predložitveno sodišče meni, da je bilo v odločbi Cour d'appel de Lyon (višje sodišče v Lyonu) resnično napačno uporabljeno pravo, da pa francoska sodišča vseeno niso pristojna za odločanje o predlogu za popravek ali izbris komentarjev. Iz sodbe z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766), je namreč razvidno, da predloga za popravek ali izbris podatkov ni mogoče vložiti pri sodiščih države članice zgolj zato, ker so ti podatki dostopni iz te države članice. To razlogovanje je bilo seveda vsebovano v sodbi, izdani v okviru obrekovanja. Toda zdi se, da je mogoče razlogovanje v tej zadevi v delu, ki temelji na vseprisotnosti spornih podatkov, po analogiji uporabiti za zahtevke za odstranitev ali popravek trditev, ki verjetno pomenijo (domnevno) očrnitev.

23. Vendar se predložitveno sodišče sprašuje, ali lahko tožeča stranka v zvezi z odškodninskimi zahtevki, povezanimi z obstojem takšnega dejanja nelojalne konkurence, vložiti tožbo pri sodiščih vsake države članice, na katere ozemlju je ali je bila na spletu objavljena vsebina dostopna, če si hkrati prizadeva za popravek podatkov, izbris vsebine in odškodnino za nepremoženjsko in gospodarsko škodo, ali pa mora odškodninski zahtevek vložiti pri sodišču, ki je pristojno za odreditev popravka podatkov in izbrisa komentarjev, ki pomenijo očrnitev.

24. Cour de cassation (kasacijsko sodišče) je v teh okoliščinah prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba določbe člena 7, točka 2, Uredbe (EU) št. 1215/2012 razlagati tako, da mora oseba, ki – ker meni, da so ji bile s spletnim razširjanjem izjav, ki pomenijo očrnitev, kršene pravice – želi doseči popravek podatkov in izbris vsebin ter hkrati povračilo nepremoženjske in gospodarske škode, ki sta zaradi tega nastali, v skladu s sodbo [z dne 25. oktobra 2011,] eDate Advertising [in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685, točki 51 in 52)] pred sodišči vsake države članice, na katere ozemlju je ali je bila na spletu objavljena vsebina dostopna, zahteva odškodnino za škodo, povzročeno na ozemlju te države članice, ali pa mora na podlagi sodbe [z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16-, EU:C:2017:766, točka 48,)] ta odškodninski zahtevek vložiti pri sodišču, ki je pristojno za odreditev popravka podatkov in izbrisa komentarjev, ki pomenijo očrnitev?“

IV. Analiza

25. Najprej je treba poudariti, da zgolj dejstvo, da je več vrst zahtevkov predloženih v skupnem predlogu, ne vpliva na pravila glede pristojnosti, ki se uporabljajo za vsakega od teh zahtevkov, saj se lahko predlog po potrebi razdeli.⁸ Poleg tega je treba poudariti, da čeprav je vlagateljica pravnega sredstva v postopku v glavni stvari podala več vrst zahtevkov, se vprašanje predložitvenega sodišča nanaša samo na določitev, katera sodišča se štejejo za pristojna za obravnavo odškodninske tožbe zaradi očrnitve.

26. V zvezi s tem je treba opozoriti, da člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 z odstopanjem od člena 4 te uredbe, ki pristojnost za odločanje o sporu dodeljuje sodiščem države članice, v kateri ima tožena stranka stalno prebivališče, določa, da je v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti oseba s stalnim prebivališčem v državi članici lahko tožena v drugi državi članici pred sodiščem v kraju, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka.⁹

27. Ker ta člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 povzema besedilo in cilje člena 5(3) Uredbe št. 44/2001 ter celo pred tem člena 5(3) Bruseljske konvencije, je treba šteti, da razlaga, ki jo je Sodišče podalo v zvezi s tema določbama, velja tudi za člen 7, točka 2.¹⁰

28. V skladu z uveljavljeno analizo Sodišča pravilo o posebni pristojnosti iz člena 5(3) Bruseljske konvencije in člena 5(3) Uredbe št. 44/2001 temelji na obstoju posebno tesne zveze med sporom in sodišči kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka ali kjer grozi škodni dogodek, ki upravičuje podelitev pristojnosti tem sodiščem zaradi učinkovitega izvajanja sodne oblasti in načela

⁸ Glej na primer v okviru postopka Unije sklep z dne 12. junija 2012, Strack/Komisija (T-65/12 P, EU:T:2012:285).

⁹ To možnost tožeče stranke izbirajo, kadar se lahko upravičeno ali neupravičeno bojijo, da so sodišča v državi članici stalnega prebivališča tožene stranke zaščitniško pristranska, ali se želijo izogniti morebitnim dodatnim stroškom, povezanim z oddaljenim vodenjem postopka.

¹⁰ Glej v tem smislu sodbe z dne 25. oktobra 2011, eDate Advertising in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685, točka 39); z dne 25. oktobra 2012, Folien Fischer in Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, točki 31 in 32); z dne 13. marca 2014, Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, točka 19), in z dne 9. julija 2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, točka 22).

ekonomičnosti postopka.¹¹ V zadevah v zvezi z delikti in kvazidelikti je namreč sodišče kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka ali kjer grozi škodni dogodek, običajno res najprimernejše za odločanje, predvsem zaradi bližine predmeta spora in lažje izvedbe dokazov.¹²

29. Vendar ta določba pomeni odstopanje od temeljnega načela, ki je zdaj določeno v členu 4 Uredbe št. 1215/2012, ki pristojnost dodeljuje sodiščem stalnega prebivališča tožene stranke, zato je treba člen 7, točka 2, razlagati ozko in se ne sme uporabiti razlaga, ki bi presejala okvire primerov, ki so izrecno določeni v tej uredbi.¹³

30. Kljub temu je treba pojem „kraj, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka“¹⁴ v skladu z enako dosledno sodno prakso Sodišča razlagati tako, da predvideva dva različna kraja, in sicer tistega, v katerem je nastala škoda, in kraj dogodka, ki jo je povzročil (imenovan tudi kraj vzročnega dogodka), pri čemer bi lahko glede na okoliščine verjetno oba zagotovila posebno koristne usmeritve v zvezi z dokazi in organizacijo postopka.¹⁵ Zato je mogoče v zadevi, v kateri se te navezne okoliščine nanašajo na različna kraja, toženo stranko tožiti na sodišču enega od teh krajev po izbiri tožeče stranke.¹⁶

31. V obravnavani zadevi se predloženo vprašanje nanaša le na določitev kraja nastanka škode.

32. Glede tega je Sodišče natančno presodilo, da je ta navezna okoliščina kraj, v katerem ima škodni dogodek škodljive učinke, to pomeni kraj, v katerem se škoda, povzročena zaradi proizvoda z napako, dejansko pokaže.¹⁷ Vendar se kraj lahko razlikuje glede na natančno naravo domnevno kršene pravice.¹⁸ Najmanjša podrobnost lahko pomeni razliko.

33. Na primer, Sodišče je v bistvu ugotovilo, da so v primeru goljufije v zvezi z vrednostjo finančnih certifikatov, ki so kot dematerializirana sredstva obvezno deponirana na posebnem bančnem računu, imenovanem „račun vrednostnih papirjev“, glede na to, kje je škoda nastala, pristojna sodišča v kraju stalnega prebivališča tožeče stranke, če je ta bančni račun odprt pri

¹¹ Glej v tem smislu sodbe z dne 1. oktobra 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, točka 46); z dne 16. maja 2013, Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, točka 26); z dne 3. aprila 2014, Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, točka 28); z dne 21. maja 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, točka 39), in z dne 17. junija 2021, Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, točka 27).

¹² Glej v tem smislu na primer sodbo z dne 16. maja 2013, Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, točka 27).

¹³ Glej v tem smislu sodbe z dne 27. septembra 1988, Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, točka 19); z dne 15. januarja 2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, točka 25); z dne 16. maja 2013, Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, točka 24), in z dne 12. septembra 2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, točki 17 in 18). Vendar v skladu s sodno prakso Sodišča nujnost ozke razlage pravil o posebni pristojnosti pomeni le, da se pravila iz člena 7 ne smejo razlagati širše, kot to zahteva njihov namen. Glej v tem smislu sodbi z dne 16. novembra 2016, Schmidt (C-417/15, EU:C:2016:881, točka 28), in z dne 25. marca 2021, Obala i lučice (C-307/19, EU:C:2021:236, točka 76).

¹⁴ Vzročni dogodek je opredeljen kot dogodek, ki je povzročil nastalo škodo. Glej v tem smislu sodbo z dne 16. julija 2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, točka 27).

¹⁵ Glej v tem smislu sodbi z dne 9. julija 2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, točki 23 in 38), in z dne 17. junija 2021, Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, točka 29). Iz tega razloga je Sodišče, kot bom pojasnil, priznalo pristojnost sodišč kraja središča interesov oškodovanca, ne da bi bilo tako merilo vključeno v Uredbo št. 1215/2012.

¹⁶ Glej v tem smislu sodbi z dne 16. januarja 2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, točka 23), in z dne 29. julija 2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, točka 25).

¹⁷ Glej v tem smislu sodbo z dne 16. julija 2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, točka 27).

¹⁸ Glej v tem smislu sodbi z dne 3. oktobra 2013, Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, točka 32), in z dne 22. januarja 2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, točka 29).

banki, ki ima sedež na območju jurisdikcije teh sodišč.¹⁹ Vendar je Sodišče menilo, da se ta rešitev ne uporablja, če tožeča stranka uveljavlja finančno škodo zaradi naložbenih odločitev, sprejetih glede na informacije, ki so na svetovni ravni lahko dostopne, če za družbo, ki je izdala zadevne finančne instrumente, v državi članici, v kateri ima sedež banka ali naložbeno podjetje, v katere oziroma katerega registru je vpisan račun, ni veljala nobena zakonska obveznost razkritja.²⁰

34. V zvezi z zatrjevano nepremoženjsko škodo, nastalo zaradi časopisnega članka, razširjanega v več državah članicah, je Sodišče v sodbi Shevill razsodilo, da lahko oškodovanec zoper urednika vložiti odškodninsko tožbo bodisi pri sodiščih države, v kateri ima urednik objavljene obrekljive vsebine sedež, ki lahko odredijo povračilo celotne škode, nastale z obrekovanjem, bodisi pri sodiščih vsake države pogodbenice, v kateri je bila vsebina objavljena in se oškodovanec sklicuje na napad na svoj ugled, ki lahko odredijo zgolj povračilo škode, storjene v državi sodišča, ki odloča.²¹ To zadnjenavedeno pravilo glede pristojnosti zlasti njegovi kritiki včasih opisujejo kot določitev načela razdelitve pristojnosti, ki se lahko iz praktičnih razlogov poimenuje „mozaični pristop“ k pristojnosti.²²

35. Pozneje je moralo Sodišče v zadevi eDate obravnavati vprašanje mednarodne spletne vsebine, ki pomeni obrekovanje. V zvezi s tem je odločilo, da so ti položaji drugačni od položajev zunaj spleta, na eni strani, zaradi možne vseprisotnosti vsake spletne vsebine ter, na drugi strani, težav z gotovo in točno opredelitvijo obsega te distribucije in s tem z oceno škode, ki je bila povzročena samo v eni državi članici.²³ Sodišče je v skladu s tem odločilo, da če spletno mesto, na katerem gostuje sporna vsebina, ni sprejelo omejevalnih ukrepov, mora imeti pristojnost za ugotavljanje utemeljenosti odškodninskega zahtevka za celotno škodo sodišče kraja, v katerem je središče interesov domnevnega oškodovanca, ker je to kraj, kjer je mogoče najbolje presojeti vpliv spletne vsebine na osebne pravice posameznika.²⁴ Sodišče je menilo, da ta kraj na splošno, vendar ne

¹⁹ Glej sodbo z dne 28. januarja 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, točka 55). V tej sodbi se Sodišče sklicuje na pojem „bančni račun“ brez dodatnih pojasnil. Vendar je treba opozoriti, da je pojem „bančni račun“ generičen. Ker je Sodišče v tej zadevi ta izraz uporabilo v ednini, je iz tega mogoče sklepati, da je bil namen Sodišča, da se sklicuje na določeno vrsto računa. Glede na posebno naravo spornih finančnih produktov se zdi, da ta posebni račun implicitno, vendar nujno, pomeni račun vrednostnih papirjev, na katerem so bili certifikati deponirani, saj je bila na tem računu zabeležena izguba vrednosti certifikatov in se je torej pokazala škoda, ki jo je utrpela tožeča stranka.

²⁰ Sodba z dne 12. maja 2021, Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2021:377, točka 37).

²¹ Sodba z dne 7. marca 1995, Shevill in drugi (C-68/93, EU:C:1995:61, točka 33). V zvezi z določitvijo kraja vzročnega dogodka v primeru obrekovanja v časopisnem članku, ki je bil distribuiran v več državah pogodbenicah, je Sodišče odločilo, da je to kraj, kjer ima zadevni časopis sedež, ker od tam izvira škodni dogodek in je bilo obrekovanje tam objavljeno in dano v promet. Prav tam (točka 24).

²² Laazouzi, M., „L’extension du for européen aux personnes morales victimes d’atteintes aux droits de la personnalité sur Internet“, JCP G, št. 49, 4. december 2017, str. 2225.

²³ Sodba z dne 25. oktobra 2011, eDate Advertising in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685, točki 45 in 46).

²⁴ Sodba z dne 25. oktobra 2011, eDate Advertising in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685, točka 48). Sodišče je nato to rešitev utemeljilo z dejstvom, da koncept „središče interesov zadevne osebe“ odraža kraj, v katerem je načeloma nastala najznatnejša škoda, povzročena s spletno vsebino. Moj poudarek. Sodba z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 33). Ta rešitev je bila nedavno potrjena tudi v sodbi z dne 17. junija 2021, Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, točka 31). Sodišče je sicer presodilo, da se pojem „kraj, kjer je nastal škodni dogodek“ ne nanaša na kraj prebivališča tožeče stranke ali kraj, v katerem bi bilo „središče njenega premoženja“, samo zaradi tega, ker naj bi tam utrpel finančno škodo zaradi izgube delov premoženja, ki je nastala in jo je utrpel v drugi državi pogodbenici. Glej v tem smislu sodbi z dne 10. junija 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, točka 21), in z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, točka 35). Zdi se, da ta sodna praksa v bistvu temelji na logiki, da o kraju, kjer je prišlo do škodnega dogodka, ni mogoče domnevati: v skladu s tem „je taka pristojnost upravičena, če je kraj stalnega prebivališča tožeče stranke dejansko kraj vzročnega dogodka ali kraj nastanka škode“. Sodba z dne 12. septembra 2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, točka 25; moj poudarek), in v tem smislu sodba z dne 12. maja 2021, Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2021:377, točka 29). Vendar je treba poudariti, na eni strani, da tožeča stranka v primerih obrekovanja ne utрпи zgolj finančne škode, ampak tudi in predvsem nepremoženjsko škodo, s katero je mogoče upravičiti uporabo navezne okoliščine, ki temelji na pojmu „središče interesov“. Na drugi strani, Sodišče v zadevi Bolagsupplysningen in Ilsjan središča interesov ni opredelilo kot navezno okoliščino, ki bi se uporabila v vseh okoliščinah. Sodišče se je res za to, da je ugotovilo, da merilo „središče interesov oškodovane osebe“ odraža kraj, v katerem je načeloma nastala najznatnejša škoda, ki je bila povzročena z vsebino, objavljeno na spletu, v smislu člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012“, oprlo na premiso, da „se [kakršen koli poseg v osebne pravice] običajno najmočneje občuti v središču interesov zadevne osebe“. Moj poudarek. Zato je mogoče sklepati, da Sodišče ni izključilo, da v določenih okoliščinah kraj nastanka škode dejansko ni središče interesov zadevne osebe.

nujno, ustreza običajnemu prebivališču domnevnega oškodovanca. Vendar je lahko središče interesov osebe tudi v državi članici, kjer običajno ne prebiva, če je na podlagi drugih indicev, kot je opravljanje poklicne dejavnosti, mogoče ugotoviti obstoj posebno tesne povezave s to državo.²⁵

36. Poleg te navezne okoliščine je Sodišče v točki 51 sodbe eDate presodilo, da lahko oseba, ki uveljavlja kršitev, vloži tožbo pri sodiščih vsake države članice, na katere ozemlju je oziroma je bila dostopna vsebina, objavljena na spletu. Ta sodišča so pristojna za odločanje zgolj glede škode, storjene na ozemlju države članice sodišča, ki odloča.²⁶

37. Na podlagi te sodbe lahko torej oseba, ki meni, da je žrtev kršitve osebnostnih pravic zaradi obrekovanja na internetu, vloži tožbo v treh krajih, v katerih so zadevna nacionalna sodišča pristojna za celotno škodo, in sicer v kraju prebivališča tožene stranke, v kraju vzročnega dogodka – to je kraj, v katerem je bila eksplicitno ali implicitno sprejeta odločitev o razširjanju zadevnega sporočila –²⁷ in v kraju, kjer ima tožeča stranka središče svojih interesov. Ta oseba ima tudi možnost, da vloži tožbo v več krajih, to je v različnih državah članicah, v katerih je ali je bila zadevna objava dostopna, ampak v katerih so ustrezna nacionalna sodišča pristojna samo za odločanje o škodi, ki je nastala na ozemlju zadevne države članice.

38. V naslednjih treh zadevah je bila možnost vložitve tožbe pri sodiščih posameznih držav članic, na katerih ozemlju je ali je bila vsebina, objavljena na spletu, dostopna, ponovno navedena in uporabljena za kršitve avtorskih pravic na spletu z obrazložitvijo, da so po eni strani najprimernejša za presojo, ali je bila ta pravica dejansko kršena, in po drugi strani za opredelitev narave škode: Pinckney,²⁸ Hejduk²⁹ in Hi Hotel HCF³⁰. Sodišče je zlasti v sodbi Hejduk to analizo potrdilo, čeprav v zadnjenavedenem primeru ni sprejelo mnenja generalnega pravobranilca P. Cruza Villalóna, ki je menil, da bi tako načelo povzročilo pravno negotovost za obe stranki.³¹ Sodišče je v vsaki od teh zadev svoje stališče utemeljilo s tem, da se pri zaščiti avtorskih pravic običajno uporablja načelo teritorialnosti, to je, da so v skladu s pravom držav članic dejansko sankcionirane samo kršitve avtorskih pravic, storjene na njihovem ozemlju.³²

²⁵ Glej v tem smislu sodbo z dne 25. oktobra 2011, eDate Advertising in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685, točka 49). Ker je ta navezna okoliščina v skladu s točko 42 sodbe Bolagsupplysningen in Ilsjan utemeljena s tem, da se zlasti v primeru spletnih vsebin taka kršitev na splošno najbolj občuti v središču interesov zadevne osebe glede na njen ugled v tem kraju, je treba pojem središča interesov razumeti tako, da se, natančneje, nanaša na kraj, v katerem ima zadevna oseba od svojega ugleda najpomembnejše ekonomske, politične, družbene ali celo zgolj medosebne koristi. Glej sodbo z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 42).

²⁶ Sodba z dne 25. oktobra 2011, eDate Advertising in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685, točka 51). V zvezi z določitvijo kraja vzročnega dogodka v primeru kršitve pravice na spletu je Sodišče odločilo, da to ni kraj, v katerem je bilo sporočilo dano na splet, temveč kraj, kjer je bila (eksplicitno ali implicitno) sprejeta odločitev o njegovem razširjanju, to pa je domnevno kraj, v katerem je sedež družbe, ki upravlja spletno mesto, ali kraj prebivališča njenega lastnika. Glej v zvezi s kršitvijo avtorske pravice na internetu sodbo z dne 22. januarja 2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, točka 25), in na področju oglasov, ki kršijo znamko, sodbo z dne 19. aprila 2012, Wintersteiger (C-523/10, EU:C:2012:220, točka 38). Nasprotno pa Sodišče v primeru proizvodov z napako meni, da kraj vzročnega dogodka ni kraj, v katerem je bila sprejeta odločitev, da se proizvod da v promet, temveč načeloma kraj, v katerem je bil zadevni proizvod izdelan. Glej sodbo z dne 16. januarja 2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, točka 26).

²⁷ To merilo, ki po vsebini temelji na objektivnem pojmovanju razširjanja, se lahko razvije naprej, da bi se upošteval bolj subjektiven pristop, ki ga je Sodišče razvilo v zvezi s pojmom intelektualne lastnine kot dejanja komuniciranja z javnostjo, kot je razvit v sodbah z dne 8. septembra 2016, GS Media (C-160/15, EU:C:2016:644, točke 35 in od 48 do 55), in z dne 22. junija 2021, Peterson in Elsevier (C-682/18 in C-683/18, EU:C:2021:503, točke 68 in od 81 do 89).

²⁸ Sodba z dne 3. oktobra 2013, Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, točki 36 in 45).

²⁹ Sodba z dne 22. januarja 2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, točki 22 in 36).

³⁰ Sodba z dne 3. aprila 2014, Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, točka 39).

³¹ Sklepni predlogi generalnega pravobranilca P. Cruza Villalóna v zadevi Hejduk (C-441/13, EU:C:2014:2212, točka 43).

³² Glej točki 36 in 39 sklepnih predlogov generalnega pravobranilca P. Cruza Villalóna v zadevi Hejduk (C-441/13, EU:C:2014:2212).

39. Nazadnje, v zadevi Bolagsupplysningen in Ilsjan je bilo Sodišče v okviru prvega vprašanja pozvano, naj ugotovi, ali se analiza iz sodbe eDate uporablja za pravno osebo, ki želi doseči popravek domnevno napačne vsebine, objavljene na spletnem mestu, in izbris z njo povezanih komentarjev na forumu za razprave tega spletnega mesta, pa tudi nadomestilo škode, ki naj bi jo utrpela.

40. V tem primeru je Sodišče v zvezi z zahtevo po popravku in izbrisu odločilo, da se pravilo glede pristojnosti za ugotavljanje celotne povzročene škode, glede katerega je bilo v sodbi eDate odločeno v prid sodišč v državi članici, v kateri je središče interesov oškodovanca, uporablja tudi za pravne osebe, ne glede na to, ali je narava zadevne vsebine takšna, da povzroča premoženjsko ali nepremoženjsko škodo.³³ Po navedbah Sodišča mora v tem primeru središče interesov podjetja pomeniti kraj, v katerem je njegov poslovni ugled najbolj uveljavljen, in je treba torej to središče določiti na podlagi kraja, v katerem opravlja bistveni del svoje dejavnosti. Čeprav lahko v tem okviru središče interesov pravne osebe ustreza kraju njenega sedeža, če ta v državi članici tega sedeža opravlja vse ali bistveni del svojih dejavnosti in je njen tamkajšnji ugled zato večji kot v kateri koli drugi državi članici, pa zgolj lokacija tega sedeža pri taki analizi ni odločilno merilo.

41. Sodišče je v odgovor na drugo vprašanje, ki se je nanašalo na to, katera sodišča so pristojna za odločanje o predlogu za popravek ali izbris spletnih komentarjev, razsodilo, da takega predloga ni mogoče vložiti pri sodiščih vsake države članice, saj je ob upoštevanju „vseprisotnosti podatkov in vsebin, objavljenih na spletnem mestu, in načeloma splošne narave obsega njihovega razširjanja [...] zahtevk za popravek prvih in izbris drugih enoten in nedeljiv“.³⁴ Sodišče je menilo, da bi bilo mogoče tak zahtevek vložiti le pri istih sodiščih, ki jim je bila dodeljena pristojnost za odločanje o zadevi v zvezi z nadomestilom celotne škode.

42. V tem okviru se predložitveno sodišče sprašuje, ali ne bi bilo glede na razloge, s katerimi je Sodišče utemeljilo izključno pristojnost nekaterih sodišč v zvezi z izbrisom ali popravkom sporne vsebine, primerno priznati tudi izključno pristojnost teh istih sodišč v zvezi z odškodnino. S tem se implicitno postavlja vprašanje, ali Sodišče v sodbi z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766), na ta način ni le zamejilo zgodnejše sodne prakse, temveč je nameravalo svojo prejšnjo sodno prakso tudi povsem spremeniti in opustiti mozaični pristop v zvezi z odškodninskimi zahtevki.³⁵

43. Na začetku bi rad pojasnil, da po mojem mnenju člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 ne nasprotuje opustitvi mozaičnega pristopa niti ne zahteva, da se ta pristop ohrani. Kot sem pojasnil zgoraj, ta določba namreč zgolj potrjuje načelo pristojnosti sodišč v kraju, kjer škoda nastane, brez nadaljnjih natančnejših določil.

³³ Sodba z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točki 36 in 38). Kot je Sodišče navedlo v točki 37 navedene sodbe: „Čeprav lahko namreč premoženjska ali nepremoženjska narava škode – odvisno od prava, ki se uporabi – vpliva na možnost povrnitve zatrjevanе škode, pa ta narava ne vpliva določitev središča interesov kot kraja, v katerem lahko sodišče najbolje presoja dejanski učinek objave na spletu in njeno morebitno škodljivost“.

³⁴ Sodba z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 48). Moj poudarek.

³⁵ Čeprav se v obravnavani zadevi to vprašanje ne obravnava, se vprašanje uporabe mozaičnega pristopa k pristojnosti postavlja tudi v zvezi s tožbami, v katerih se ne zahteva izbris ali popravek vsebine, temveč blokiranje dostopa do nje. Sodišče se je pri utemeljitvi svoje rešitve v zvezi s tožbami za izbris ali popravek vsebine zanašalo na enotno in nedeljivo naravo zahtevkov po popravku ali izbrisu vsebine, ki pa ne velja za zahtevke za blokado, saj je lahko taka blokada geografsko omejena. Glej sodbi z dne 15. septembra 2016, McFadden (C-484/14, EU:C:2016:689, točka 95), in z dne 24. septembra 2019, Google (Ozemeljski obseg odstranitve povezav) (C-507/17, EU:C:2019:772, točka 73).

44. Drugič, na podlagi sodbe Bolagsupplysningen in Ilsjan težko pridem do zaključka o mozaičnem pristopu.³⁶ Čeprav je generalni pravobranilec M. Bobek izrecno predlagal Sodišču, naj pregleda svojo sodno prakso, je Sodišče v zvezi s prvim vprašanjem, v okviru katerega bi lahko obravnavalo vprašanje ohranitve mozaika pristojnosti glede odškodninskih zahtevkov, podalo razmeroma kratek odgovor, ki se nanaša samo na nacionalna sodišča, pristojna za obravnavo tožb za popravek ali izbris komentarjev.³⁷ Čeprav se je Sodišče pri utemeljevanju izključne pristojnosti nekaterih sodišč za odločanje o tožbah za popravek ali izbris spletne vsebine opiralo na enotno in nedeljivo naravo takih tožb, ta odgovor ne pomeni nujno, da je opustilo mozaični pristop v zvezi z odškodninskimi tožbami.

45. Če se na primer nacionalno sodišče na podlagi prava, ki se uporablja v državi članici tega sodišča, in zlasti ob upoštevanju narave in dostopnosti zadevne vsebine ter ugleda zadevne osebe v tej državi članici odloči, da tožeči stranki za škodo, ki jo je utrpela na ozemlju te države članice, ni treba dodeliti odškodnine, to ne izključuje možnosti, da bo sodišče v drugi državi članici na podlagi drugačnega prava in premislekov odločilo, da tej osebi dodeli odškodnino. Predstavljati si je mogoče okoliščine, v katerih tožeča stranka v državi članici A ne bi bila uspešna, ker je bilo zelo verjetno, da je do objave dostopalo malo ljudi v tej državi ali ker tožeča stranka v tej državi nima posebnega ugleda, ki bi ga bilo treba zaščititi, obenem pa bi bila uspešna v državi članici B, v kateri bi zadevno objavo morda prebralo več ljudi ali kjer bi imela tožeča stranka obsežnejši ugled, ki bi bil s tem dejansko okrnjen ali prizadet.

46. Ker je zakonodaja na področju obrekovanja ostaja v pristojnosti držav članic in ni bila harmonizirana, si je mogoče predstavljati tudi okoliščine, v katerih se lahko nekatere besede v državi članici C štejejo za obrekovanje, v državi članici D pa ne. Če bi se, nasprotno, o tožbah za popravek ali izbris iste spletne vsebine v več nacionalnih jurisdikcijah izdale sodbe, ki bi si nasprotovale, osebe, ki upravljajo spletno mesto, na katerem je in je bila dostopna zadevna vsebina, ne bi mogle hkrati upoštevati vseh teh odločitev.

47. Res je, da Sodišče v točki 31 sodbe Bolagsupplysningen in Ilsjan, v kateri govori o mozaičnem pristopu, kot precedens navaja samo sodbo Shevill. Vendar menim, da to ni pomembno, saj Sodišče ne navaja vedno vse svoje pretekle sodne prakse.³⁸

48. V tem okviru je najverjetneje, da se je Sodišče v sodbi Bolagsupplysningen in Ilsjan namerno izognilo vprašanju, ali naj se mozaični pristop v odškodninskih zadevah ohrani ali ne.³⁹ Vendar to ne pomeni, da si vprašanje ustreznosti take rešitve ne zasluži obravnavanja.

³⁶ Medtem ko je sodišče v odgovoru na prvo vprašanje navajalo položaj osebe, ki je vložila tožbo za popravek določenih podatkov in nadomestilo celotne škode, je pri drugem vprašanju, kot je razvidno iz odgovora, upoštevalo le zahteve za popravek ali izbris vsebine.

³⁷ Glej Bizer, A., „International Jurisdiction for Violations of Personality Rights on the Internet: Bolagsupplysningen“, (2018), 55, Common Market Law Review, zvezek 55(6), 2018, str. 1941–1957. Medtem ko se je Sodišče v odgovoru na drugo in tretje vprašanje glede možnosti vložitve tožbe pri sodiščih države članice, v kateri je središče interesov zadevne osebe, sklicevalo na položaj osebe, ki vložila tožbo za popravek nekega podatka in za popolno odškodnino za škodo, je pri odgovoru na prvo vprašanje – kot je razvidno iz odgovora – upoštevalo samo popravek ali izbris vsebine.

³⁸ Nasprotno bi se lahko trdilo, da je besedilo točke 48 sodbe z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766), v kateri je Sodišče navedlo razloge za neuporabo načela mozaične pristojnosti v zadevah v zvezi s popravkom ali izbrisom, napisano tako, da upravičuje zamejitev, in ne popolno spremembo sodne prakse. Vendar menim, da ta točka ni tako eksplicitna, da bi se lahko iz nje sklevalo, da je nameravalo Sodišče v zvezi z odškodninskimi zahtevki mozaični pristop ohraniti.

³⁹ Glej v tem smislu tudi L. Idot, „Compétence en matière délictuelle, commentaire“, Europe, št. 12, december 2017, opomba 494, in Corneloup, S., Muir Watt, H., „Le for du droit à l’oubli“, Rev. Crit. DIP, 2018, str. 297 in 300.

49. Generalni pravobranilec M. Bobek je v svojih sklepnih predlogih v zadevi Bolagsupplysningen in Ilsjan menil, da ta pristop ne koristi ne interesom strank ne splošnemu interesu. V podporo temu stališču je navedel več argumentov za opustitev pristopa, od katerih so trije verjetno upoštevni za odškodninske zahteve.

50. Prvič, ko je Sodišče rešitev iz sodbe Shevill razširilo na spletne vsebine, ni upoštevalo posebnosti interneta, in sicer, da vsaka vsebina, ki je objavljena na njem, postane vseprisotna.⁴⁰ V takem kontekstu bi uporaba mozaičnega pristopa pripeljala do množice pristojnih jurisdikcij, zato bi avtor vsebine težko predvidel, katero sodišče bo pristojno v spornem postopku.⁴¹

51. Drugič, načelo mozaične pristojnosti bi pomenilo tveganje za razdrobljenost tožb po sodiščih držav članic, ki bi bila pristojna samo za škodo, povzročeno na njihovem nacionalnem ozemlju. V praksi bi bilo take zahteve težko usklajevati med seboj.⁴²

52. Tretjič, s številnimi posebnimi podlagami pristojnosti obrekovane osebe ne bi bile bolje zaščitene, saj imajo vsekakor pravico tožiti avtorje obrekljive vsebine v jurisdikcijah, v katerih je središče njihovih interesov, kar je za njih najlažje. V tem okviru bi veliko število podlag lahko zgolj spodbujalo strategije sodnega nadlegovanja.⁴³

53. Priznam, da imajo te trditve precejšnje težo, zlasti glede na cilje, ki se uresničujejo z Uredbo št. 1215/2012. Prvič, v uvodni izjavi 21 te uredbe je navedeno, da je njen namen čimbolj zmanjšati možnost sočasnih postopkov in zagotoviti, da v različnih državah članicah niso izdane nezdružljive sodne odločbe. Drugič, iz uvodne izjave 15 te uredbe izhaja, da bi morala pravila o pristojnosti zagotoviti pravno varnost. Tretjič, glede na uvodno izjavo 16, če obstajajo alternativne podlage pristojnosti poleg sodišča v kraju prebivališča tožene stranke, je to bodisi zato, ker je ta kraj tesneje povezan s tožbo, bodisi pripomore k pravilnemu delovanju pravosodja.

54. V tem okviru bi se morda za utemeljitev opustitve mozaičnega pristopa lahko sklicevalo na dejstvo, da so se rešitve iz sodb Shevill in eDate nanašale na razlago Uredbe št. 44/2001, in ne Uredbe št. 1215/2012. V uvodni izjavi 16 drugonavedene, katere besedilo je drugačno od besedila uvodne izjave 12 prvonavedene, je zdaj res poudarjen pomen načela pravne varnosti v sporih v zvezi z nepogodbenimi obveznostmi, ki izvirajo iz kršitev zasebnosti in osebnostnih pravic, vključno z obrekovanjem, zaradi česar bi se lahko iz tega dodatka sklepalo, da je želel tudi zakonodajalec Unije spremeniti vidike prejšnje sodne prakse Sodišča.

55. Vendar menim, da je taka razlaga nekoliko pretirana. Sam menim, da se lahko ta dodatek v uvodni izjavi najboljše razloži kot preprosto pojasnilo namena člena 7 Uredbe št. 1215/2012. Iz tega ne sledi, da bi se lahko sprejetje te uredbe dejansko štelo za namig, da mozaični pristop ne ustreza več stanju prava. Vsaka opustitev tega pristopa bi torej pomenila spremembo obstoječe sodne prakse.

⁴⁰ Generalni pravobranilec M. Bobek je v točki 84 svojih sklepnih predlogov navedel še eno trditev v zvezi z nedeljivostjo pravnih sredstev. Vendar menim, da se ta trditev nanaša samo na tožbe za popravek ali izbris spletnih vsebin.

⁴¹ Glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:554, točki 78 in 79).

⁴² Glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:554, točka 80).

⁴³ Glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:554, točke od 85 do 88).

56. Čeprav se Sodišče ne drži stroge doktrine precedensa, bi moralo biti – in je – vsako odstopanje od uveljavljene sodne prakse kljub temu izjema. Kljub temu drži, da je Sodišče v preteklosti kdaj zavrnilo dele svoje sodne prakse. Tako je bilo, kot na primer opozarja prof. F. Picod,⁴⁴ če se je izkazalo, da razlaga posamezne določbe v praksi vodi do pravila, ki ni preveč učinkovito,⁴⁵ ali če so ji nacionalna sodišča, odgovorna za njeno uporabo, močno nasprotovala⁴⁶ ali če je razlaga sčasoma postala zastarela zaradi družbenega, političnega ali tehnološkega razvoja.⁴⁷

57. Ker pa se načeli sorazmernosti in pravne varnosti uporabljata tudi za Sodišče, iz tega sledi, da do morebitne zavrnitve prejšnje sodne prakse ne sme priti brez utemeljenih razlogov zanj in mora biti omejena na to, kar je nujno potrebno. Še več, tudi če tak razlog obstaja, si je treba zlasti prizadevati, da se z obsegom morebitne zavrnitve omejijo morebitni retroaktivni učinki, obenem pa se spoštuje načelo pravnomočnosti.

58. V obravnavanem primeru je torej vprašanje, ali so (dejansko) problematične značilnosti mozaičnega pristopa tako bistvene, da upravičujejo opustitev ustaljene sodne prakse, in tudi če je tako, ali obstaja neki drug pristop, ki bi ga Sodišče lahko uporabilo in bi bil lahko manj daljnosežen. Čeprav v celoti priznavam moč trditev, ki jih je generalni pravobranilec M. Bobek predstavil v svojih sklepnih predlogih v zadevi Bolagsupplysningen in Ilsjan, vseeno nisem prepričan, da bi bilo treba sodno prakso po sodbi Shevill tako spremeniti. To trdim iz teh razlogov.

59. Prvič, vseprisotnost vsebin, objavljenih na spletu, ni nova.⁴⁸ Res je, da so se družbena omrežja od sodbe eDate iz leta 2011 močno razširila, toda Facebook je imel že takrat več kot 500 milijonov uporabnikov, od katerih se je polovica na platformo prijavila vsak dan.⁴⁹

60. Drugič, težave, ki bi jih povzročila možnost vložitve tožb pri več sodiščih, je treba postaviti v perspektivo. S strogo pravnega vidika mozaični princip namreč ne povzroča težav v usklajevanju v primeru sočasnih postopkov. Ker so nacionalna sodišča pristojna samo za odločanje o škodi, povzročeni na ozemlju države članice, ki ji pripada, in ker je logično, da ob neobstoju harmonizacije pravil o obrekovanju vsako uporablja drugačno pravo, to je tisto, ki se uporablja na njegovem ozemlju, ti postopki ne bodo imeli iste vsebine, ki ustreza zahtevkom zadevne osebe, in predmeta tožbe, ki se v skladu s pravom EU nanaša na pravno in dejansko podlago teh zahtevkov.⁵⁰

⁴⁴ Picod, F., „Les revirements de jurisprudence de la Cour de justice de l’Union européenne“, Intervention au Max Planck Institute Luxembourg for Procedural Law, 14. junij 2017. Glej v zvezi s tem tudi Carpano, E., Le revirement de jurisprudence en droit européen, Bruylant, Bruselj, 2012.

⁴⁵ Sodba z dne 30. aprila 1996, Cabanis-Issarte (C-308/93, EU:C:1996:169, točka 34).

⁴⁶ Glej sodbi z dne 17. oktobra 1990, HAG GF (C-10/89, EU:C:1990:359, točka 10), in z dne 5. decembra 2017, M. A. S. in M. B. (C-42/17, EU:C:2017:936, točke 13, 14, od 16 do 20, 59 in 61).

⁴⁷ Glej sodbo z dne 30. aprila 1996, P./S. (C-13/94, EU:C:1996:170, točka 13), in sklepne predloge generalnega pravobranilca G. Tesaura v zadevi P./S. (C-13/94, EU:C:1995:444).

⁴⁸ Za primerjavo, zdi se, da so bila prva vprašanja o posledicah vseprisotnega računalništva, ki je širši pojem, postavljena v članku M. Weiserja z naslovom „The computer for the XXIst century“, objavljenega v reviji Scientific American, 1991, zv. 265, str. 3.

⁴⁹ <http://www.digitalbuzzblog.com/facebook-statistics-stats-facts-2011/>

⁵⁰ Glej na primer sodbo z dne 2. marca 2017, DI/EASO (T-730/15 P, neobjavljena, EU:T:2017:138, točka 86). Podobno, ker pravila glede pristojnosti ne določajo prava, ki se uporablja, je mozaični pristop načeloma nevtralen glede tveganja prenormiranja, ki bi izhajalo iz obveznosti avtorja in objavitelja vsebine, da zagotovi spoštovanje zahtev zakonodaje različnih držav članic, v katerih bo vsebina dostopna. Dejstvo, da imajo nekatera sodišča izključno pristojnost, namreč ne bi smelo prejudicirati prava, ki se uporablja. Čeprav je to v praksi lahko fikcija, bi morala sodišča, pristojna za celotno škodo, teoretično uporabljati pravo različnih držav članic, v katerih je vsebina dostopna, da bi določila znesek odškodnine, ki ga je treba plačati.

61. Uporaba mozaičnega pristopa s praktičnega vidika ne vodi v dodelitev pristojnosti vsem sodiščem v državah članicah, temveč le sodiščem tistih držav članic, v katerih je sporna vsebina dostopna.⁵¹ Odvisno od razlage pojma dostopnosti, ki v sodni praksi Sodišča ostaja nejasen, niso pristojna vsa sodišča v vseh državah članicah. Poleg tega, tudi če so pristojna različna sodišča držav članic, to ne pomeni nujno, da bo ugotovljena povzročitev škode na ozemlju vsake od zadevnih držav članic. Kot sem že navedel, so stopnja poznanosti fizične ali pravne osebe, ki je domnevno obrekovana,⁵² jezik, ki se uporablja v zadevni objavi, predstavitev,⁵³ okvir, sklicevanja, uporabljena v sporočilu, in število obiskovalcev iz zadevnih držav članic, ki so dostopali do objave,⁵⁴ elementi, ki lahko pripeljejo do ugotovitve sodišč, da zadevna oseba ni utrpela škode na ozemlju, za katero so geografsko pristojna.

62. Zdi se, da je težava mozaičnega pristopa v tem okviru pravzaprav večinoma povezana z obstojem tveganja za sodno nadlegovanje. Številne pristojne jurisdikcije pomenijo veliko možnosti za strategije sodnega nadlegovanja in zlasti za strateške tožbe za onemogočanje udeležbe javnosti (SLAPP, v francoščini „recours bâillon“).⁵⁵ Ker mora tožena stranka vsaki tožbi nameniti energijo in sredstva, ne glede na upravičenost zahtevka, lahko oseba z množenjem pravnih postopkov ali zgolj z grožnjami z njimi povzroči škodo drugi osebi (ali, v primeru podjetja, slabši konkurenčni položaj zaradi zapravljanja časa poslovdij in virov).

63. Toda če lahko nekatere tožeče stranke brez predsodkov take strategije uporabijo v svoj prid, je to deloma zato, ker obstoječa pravila v državah članicah v zvezi s povračilom sodnih stroškov, pogosto niso dovolj stroga glede obveznosti neuspešne stranke, da uspešni stranki nadomesti škodo, povzročeno, kot je ustrezno, bodisi s tožbo bodisi z dejstvom, da je zlorabila nasprotovanje zahtevkom tožeče stranke. Ta pravila namreč posrednih stroškov, ki jih povzroči vodenje postopka (zlasti stroškov težav, ki jih povzroči pravdanje), ne upoštevajo vedno dovolj, čeprav so lahko v praksi ti stroški znatni, tako gospodarski kot nepremoženjski.⁵⁶ Če bi se ti stroški sistematično in bolje nadomeščali, zlasti v primeru zlorabe postopka, bi to tožeče stranke odvrčalo od zlorabe mozaičnega pristopa, saj bi bile, če s svojim zahtevkom ne bi uspele, izpostavljene tveganju, da bodo morale toženi stranki plačati znatno odškodnino.

64. Poleg tega lahko tožene stranke sprejmejo nekatere ukrepe, da bi se zaščitile pred tovrstnimi tveganji. Glede na okvir lahko na primer pri sodišču s polno pristojnostjo vložijo negativno ugotovitveno tožbo.⁵⁷ Ker bo ta jurisdikcija pristojna za odločanje o škodi na celotnem ozemlju

⁵¹ Sodba z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 47).

⁵² Res je, da se na internetu potencialno občinstvo sporočila poveča. Vendar v smislu ugleda to ne pomeni nujno, da je obrekovana oseba znana po vsej Evropi.

⁵³ Opozoriti je treba, da na primer uporabniki interneta iz različnih držav članic ne gledajo istih elementov spletne strani ali pa jih gledajo z različnimi stopnjami pozornosti. Glej na primer Miratech, Étude internationale: les habitudes des internautes suivant les pays, 2013.

⁵⁴ Glej na primer sodbo Supreme Court of Ireland (vrhovno sodišče, Irska) z dne 15. marca 2012, Coleman/MGN Ltd. [2012] IESC 20, v kateri je to sodišče ugotovilo, da v skladu s sedanjim členom 7, točka 2, Uredbe Bruselj ni pristojno za obravnavo postopka v zvezi z obrekovanjem, saj ni dokaza, da bi kdorkoli s prebivališčem na Irskem dejansko dostopal do zadevne spletne objave.

⁵⁵ V zvezi s tem glej G.W. Prings (1989), SLAPPs: Strategic Lawsuits Against Public Participation, zvezek 7, Pace Envtl. L: Rev., 1989, 3, Canan, P., „The SLAPP from a Sociological Perspective“, zvezek 7, Pace Envtl. L: Rev., 1989, 23, in Landry, N., SLAPP – Bâillonnement et répression judiciaire du discours politique, Ecosociété, 2012.

⁵⁶ Celo neposrednih stroškov ni mogoče dovolj upoštevati. Pogosto se namreč povrnejo samo stroški standardnih odvetniških tarif, medtem ko odvetniki pogosto zaračunajo več, zlasti če se oseba obrne na mednarodno odvetniško družbo, da bi se izognila dopisovanju z več odvetniškimi družbami v različnih državah. Poleg tega pravila o povrnitvi pravnih stroškov pogosto ne upoštevajo dejstva, da mora stranka vse te stroške plačati vnaprej.

⁵⁷ Glej na primer sodbo z dne 25. oktobra 2012, Folien Fischer in Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664). Možnost vložitve negativne ugotovitvene tožbe obstaja na primer v nizozemskem pravu, ne pa v francoskem pravu. Glej Committee of experts on Human Rights Dimensions of automated data processing and different forms of artificial intelligence, Study on forms of liability and jurisdictional issues relating to the application of civil and administrative law in matters of defamation in the member states of the Council of Europe, študija Sveta Evrope, DGI(2019)04, str. 24. Glej v zvezi s tem tudi Bouthinon-Dumas, H., De Beaufort, V., Jenny, F., Masson A., Stratégie d'instrumentalisation juridique et concurrence, Larcier, 2013, str. 37.

EU, bodo morebitna druga sodišča zaradi uporabe pravil o vzajemnem priznavanju sodb, ki so določena v Uredbi št. 1215/2012, izgubila pristojnost za odločanje o škodi, nastali na ozemlju zgolj posamezne države članice. Splošneje, stranke imajo na podlagi člena 30 Uredbe št. 1215/2012 tudi možnost, da predlagajo prekinitvev postopka ali celo zavrnitev v primeru sorodnih pravnih, to je zahtevkov, ki so med seboj tako tesno povezani, da se zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselni, da bi se s tem izognilo nevarnosti nezdržljivih sodnih odločb, ki bi izhajale iz ločenih postopkov.⁵⁸ Posledično zlasti avtorju vsebine, ki domnevno pomeni obrekovanje, ne bo treba prenašati stresa, povezanega z upravljanjem več postopkov hkrati.

65. Predvsem pa, ker viri potencialnih tožečih strank niso neomejeni, jim je izvajanje strategije pravnega, ki temelji na množici tožb, le redko v korist. Zato take strategije večinoma uporabljajo gospodarski akterji z veliko sredstvi. Vendar pa njim odprava mozaičnega pristopa ne bo preprečila izvajanja tovrstne strategije. V skladu s sodno prakso Sodišča je treba na primer merilo središča interesov določiti na ravni posameznega pravnega subjekta.⁵⁹ Posledično bo v primeru korporacije, organizirane v obliki skupine družb s podobnimi imeni, uporaba merila središča interesov dejansko pomenila, da bo imel vsak pravni subjekt v tej skupini (ki ga nadrejena družba morda ne nadzira stoddotno) pravico vložiti tožbo proti avtorju sporočila za nadomestilo škode, povzročene pred sodišči države, v kateri imajo posamezne družbe svoje središče interesov.⁶⁰

66. Tretjič, ni povsem jasno, ali bi mozaični pristop dejansko nasprotoval ciljem, ki se uresničujejo z Uredbo št. 1215/2012. Kot je bilo poudarjeno v sodbi *Bolagsupplysningen in Ilsjan*, pravilo posebne pristojnosti v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti iz člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 namreč ni bilo zasnovano zaradi zagotavljanja večjega varstva šibkejši stranki.⁶¹ V skladu s tem praviloma ni upoštevno, da bi uporaba mozaičnega pristopa lahko povzročila manj ugoden položaj ene od strank.

67. Če zdaj natančneje preučim tri cilje v zvezi s pristojnostjo, ki se uresničujejo z Uredbo št. 1215/2012, je treba v zvezi s ciljem pravne varnosti, navedenem v uvodni izjavi 15 Uredbe št. 1215/2012, ugotoviti, da Sodišče meni, da je temu cilju zadoščeno, če lahko tožena stranka na podlagi uporabljenega merila ugotovi, na katerih sodiščih je lahko tožena. S tega vidika se lahko ugotovi, kot je opozorilo High Court of Australia (višje sodišče, Avstralija) v temeljni sodbi *Dow Jones and Company Inc proti Gutnick*, da lahko oseba, ki se odloči za objavo vsebine na internetu, „dostopne“ iz vseh držav članic, pričakuje, da jo bodo tožili v vseh teh državah članicah.⁶²

68. Kljub temu se zdi, da je Sodišče v sodbi z dne 12. maja 2021, *Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2021:377, točka 34 in naslednje)*, cilju pravne varnosti dalo določeno prednost pred vsemi drugimi premisleki, vključno s tem, ki se nanaša na besedilo člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012. V tej sodbi, ki se je nanašala na odškodninske tožbe za škodo, povzročeno delničarjem zaradi pomanjkanja informacij, je Sodišče dejansko zavrnilo trditev, da lahko podjetje

⁵⁸ Nekateri pravni sistemi zagotavljajo mehanizme za preprečevanje tovrstnih strategij pravnega, kot je na primer pravilo *forum non conveniens* v sistemih *common law*.

⁵⁹ Glej v tem smislu sodbo z dne 17. oktobra 2017, *Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 41)*.

⁶⁰ To na primer drži tudi v primeru škode, ki je posledica kartelnih dogovorov med dobavitelji. Če se nadrejena družba pogaja o nakupu surovin, te namreč najpogosteje plačajo odvisna podjetja, ki niso vedno v njeni stoddotni lasti. Zato se dodatni stroški, povzročeni s tem kartelnim dogovorom, izkažejo v njihovih izkazih in ne v izkazih nadrejene družbe. Posledično so lahko oškodovanci, glede na organiziranost nakupov v skupini, nadrejene družbe ali posamezna odvisna podjetja.

⁶¹ Glej v tem smislu sodbo z dne 17. oktobra 2017, *Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 39)*.

⁶² Glej *Dow Jones and Company Inc proti Gutnick* [2002] HCA 56; 210 CLR 575; 194 ALR 433; 77 ALJR 255 (10. december 2002), točka 39 („tisti, ki objavljajo informacije na svetovnem spletu, se pri tem zavedajo, da so informacije, ki jih dajo na voljo, dostopne vsem brez kakršne koli geografske omejitve“).

pričakuje, da bo toženo v kraju, kjer so računi vrednostnih papirjev njegovih delničarjev, zgolj z obrazložitvijo, da merila, povezana s stalnim prebivališčem in krajem računov delničarjev, družbi izdajateljici ne omogočajo, da bi vnaprej predvidela mednarodno pristojnost sodišč, pred katerimi bi lahko bila tožena, ker bi bilo to v nasprotju s ciljem, navedenim v uvodni izjavi 16 Uredbe št. 1215/2012, da se za zagotovitev načela pravne varnosti prepreči možnost, da bi bila tožena stranka tožena pred sodiščem države članice, katerega pristojnosti ni bilo mogoče razumno predvideti. Po navedbah Sodišča cilj predvidljivosti zahteva, da je v primeru družbe, ki kotira na borzi, kakršna je ta iz postopka v navedeni zadevi, mogoče v zvezi z nastankom škode ugotoviti pristojnost le za sodišča držav članic, v katerih je ta družba zaradi kotiranja na borzi izpolnila zakonske obveznosti glede objave. V skladu s tem lahko samo v teh državah članicah taka družba razumno predvidi obstoj naložbenega trga in uveljavljanje svoje odgovornosti.

69. Vendar menim, da ta rešitev posredno ne omaja mozaičnega pristopa. Če je na eni strani mogoče šteti, pa čeprav le okvirno,⁶³ da je naložbeni trg družbe, ki kotira na borzi, v kraju kotiranja, je geografski „trg“ za mnenje določen z dostopnostjo tega mnenja. Na drugi strani se lahko ugotovi, da rešitev iz sodbe *Vereniging van Effectenbezitters* v povezavi s pristojnostjo sodišč v kraju izdaje delnic, ki izhaja iz pristojnosti kraja prebivališča tožene stranke, določene v členu 4 Uredbe št. 1215/2012, pripelje do dodelitve pristojnosti sodiščem držav članic, katerih pravo se bo tudi praviloma uporabljalo v sporu. V tem smislu je ta rešitev v skladu s ciljem pravilnega delovanja pravosodja iz uvodne izjave 16 Uredbe št. 1215/2012. Nasprotno pa se bo v zadevah v zvezi z obrekovanjem verjetno uporabljalo pravo različnih držav članic, v katerih bo sporočilo dostopno. Menim, da je to bistvena razlika, saj je – če bi bilo treba opustiti mozaični pristop v zadevah v zvezi z obrekovanjem – lahko tožeča stranka prikrajšana za možnost vložiti tožbe pred sodišči držav članic, v katerih je bilo zadevno sporočilo dostopno, in torej pred sodišči, ki lahko bolje presojujejo uporabo teh različnih upoštevni zakonodaj in opravijo vse potrebne presoje dejstev.

70. Vsekakor se zdi, da mozaični pristop verjetno ne pripelje do rezultata, ki bi bil manj predvidljiv, kot če bi na primer izhajal iz uporabe merila središča interesov oškodovanca.⁶⁴ Priznam, da se v zvezi z gospodarskimi subjekti zdi preprosto, da se uporablja to merilo, saj več ali manj ustreza kraju, v katerem je središče življenja in družbene dejavnosti oškodovanca. Vendar se zdi, da je to merilo v primeru gospodarskih subjektov veliko težje uporabiti, saj obstajajo različni pogledi na to, kaj so „interesi“ podjetja,⁶⁵ kot kaže razlika v pristopu med teorijama primarnosti delničarjev in deležnikov.⁶⁶

71. Da bi se premagal ta problem, bi bilo logično, da bi pojem „središče interesov“ pravne osebe ustrezal kraju pridobitve pravne osebnosti, saj je na eni strani obrekovanje zlasti napad na čast, dostojanstvo in dobro ime osebe (ne njenih proizvodov), na drugi strani pa se učinki morebitne

⁶³ To je ob neupoštevanju dejstva, da nekatere delnice te družbe morda ne kotirajo ali pa so prodane zunaj borze, na kateri kotirajo.

⁶⁴ Glede tega je mogoče ugotoviti, da se cilj predvidljivosti nanaša na avtorja vsebine, ki domnevno pomeni obrekovanje, in na osebo, na katero se ta vsebina nanaša. Glej na primer sodbo z dne 17. oktobra 2017, *Bolagsupplysningen* in *Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 35).

⁶⁵ Zlasti določitev točnega kraja je lahko še bolj nepredvidljiva, če se na primer ne obrekuje ime družbe, temveč ena od številnih blagovnih znamk, ki jo družba uporablja. Na eni strani se lahko pojavi tudi vprašanje, ali blagovna znamka, drugače kakor ime družbe, spada med osebne pravice. Na drugi strani, če bi bilo tako, kako uporabiti preskus središča interesov, če se isti izdelki v različnih državah prodajajo pod različnimi blagovnimi znamkami? Ali je treba iz tega sklepati, da obstajajo različna središča interesov za vsako blagovno znamko, čeprav je Sodišče pred tem razsodilo glede središča interesov zadevne družbe?

⁶⁶ Glej na primer *Rönnegard, D.*, in *Craig Smith, N.*, „Shareholder Primacy vs. Stakeholder Theory: The Law as Constraint and Potential Enabler of Stakeholder Concern“, v *Harrison, J. S., Barney, J., Freeman, R.*, in *Phillips, R.*, (ur.), *The Cambridge Handbook of Stakeholder Theory*, CUP, Cambridge, 2019, str. od 117 do 131, ter, v francoščini, *Tchotourian, I.*, „Doctrine de l'entreprise et école de Rennes: La dimension sociale, politique et philosophique des activités économiques affirmée – Présentation d'un courant de pensée au service de l'homme“, v *Champaud, C.* (ur.), *L'entreprise dans la société du 21e siècle*, Larcier, Bruselj, 2013, str. od 131 do 174.

škoda za njen ugled pokažejo v njenih računovodskih izkazih.⁶⁷ Tako pravilo bi torej v skladu z načelom pravne varnosti omogočalo, da avtor katere koli objave, ki se nanaša na to pravno osebo, predvidi rezultat uporabe te navezne okoliščine, ker je preprosto ugotoviti, kje je sedež gospodarskega subjekta, saj k njegovi navedbi obvezuje več instrumentov prava Unije.

72. Vendar je Sodišče nasprotno razsodilo, da „[č]eprav lahko središče interesov pravne osebe ustreza kraju njenega sedeža, če ta v državi članici tega sedeža opravlja vse ali bistveni del svojih dejavnosti in je njen tamkajšnji ugled zato večji kot v kateri koli drugi državi članici, pa zgolj lokacija tega sedeža pri taki analizi ni odločilno merilo“.⁶⁸ Upošteven je kraj, kjer „zadevna pravna oseba [opravlja] večino gospodarske dejavnosti“.⁶⁹

73. Pojem gospodarske dejavnosti je pri korporaciji seveda nekoliko dvoumen. Razumeti ga je mogoče vsaj na dva načina, in sicer s tržnega vidika kot kraj, kjer gospodarski subjekt opravi večino svoje prodaje (ne da bi se sploh začela razprava o tem, ali je upošteveni kazalnik v tem smislu dobiček ali promet, saj se lahko pri družbi, ki izvaja velike projekte po vsem svetu, to pogosto spreminja),⁷⁰ ali pa z bolj industrijskega vidika kot kraj, kjer se finančni, človeški in tehnični viri, potrebni za izvajanje dejavnosti pravnega subjekta, povezujejo in uporabljajo za proizvodnjo blaga ali storitev, ki jih prodaja.⁷¹ Ugled bo namreč verjetno vplival na odnose, ki jih ima gospodarski subjekt, ne le s strankami, ampak z vsemi deležniki (delničarji, upniki, dobavitelji, zaposlenimi itd.). Ugled lahko na primer neposredno vpliva na zmožnost družbe za zbiranje sredstev na finančnih trgih⁷² ali zagotavljanje dobav.

74. Pri izvajanju takega merila se vedno pojavijo praktične težave. Ne glede na to, kako je treba razumeti pojem gospodarske dejavnosti, je zelo verjetno, da so informacije, ki jih tožena stranka potrebuje za ugotovitev, katero sodišče bo na podlagi tega pristojno, v zvezi s posamezniki zajete v Uredbi 2016/679,⁷³ v zvezi s podjetji pa so do neke mere poslovna skrivnost.⁷⁴ Zato se je treba vprašati, ali ne bo v praksi tožeči stranki vsaj enako težko napovedati, katera sodišča bodo pristojna, na podlagi središča interesov kot na podlagi mozaičnega pristopa.

⁶⁷ Sodišče je na primer v sodbi z dne 21. maja 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, točki 52 in 53), razsodilo, da je „za škodo, ki se izraža v povečanih stroških, nastalih zaradi umetno povišanih cen, [kraj nastanka škode] načeloma v kraju [...] sedeža [oškodovanca]“.

⁶⁸ Sodba z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 41).

⁶⁹ Sodba z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 43). V zvezi s tem je treba poudariti, da se zdi, da Sodišče pojmu „središče interesov“ pripisuje drugačen pomen od tistega, ki ga je na primer zakonodajalec Unije uporabil v členu 3(1) Uredbe (EU) 2015/848 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2015 o postopkih v primeru insolventnosti (UL 2015, L 141, str. 19). V tej določbi je namreč pojem „središče glavnih interesov“ opredeljen kot „kraj, v katerem dolжник redno posluje in ki ga tretje osebe lahko preverijo“.

⁷⁰ Čeprav bi bilo s tega vidika morda vabljivo šteti, da je središče interesov kraj, kjer družba ustvari največ dobička, saj mora pokriti svoje stroške, da preživi, bi sam kot središče interesov raje upošteval kraj, v katerem družba doseže največjo trgovsko maržo (promet minus stroški nabave prodanega blaga ali storitev). Dalje, postavi se lahko vprašanje, kdaj je treba presojati o središču interesov pravne osebe, v času nastanka škode ali v času vložitve tožbe.

⁷¹ Zdi se, da Sodišče v sodbi z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766), v točki 42 namiguje, da je bilo v okoliščinah te zadeve središče interesov domnevnega oškodovanca na Švedskem, ker je tam opravljal največ dejavnosti. Vendar Sodišče ni navedlo, ali je z „dejavnostmi“ mislilo stranke tožeče stranke ali proizvodna sredstva, ki se uporabljajo za njihovo zadovoljitev.

⁷² Guimaraes, G., „The Corporate Ad; Wall Street’s Supersalesman“, Industry Week, 10. junij 1985, in Boistel, P., „La réputation d’entreprise: un impact majeur sur les ressources de l’entreprise“, Management & Avenir, zv. 17, št. 3, 2008, str. od 9 do 25.

⁷³ Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (UL 2016, L 119, str. 1).

⁷⁴ Tudi če so nekatere gospodarske informacije javno objavljene zaradi obveznosti razkritja, ki je nekaterim družbam naložena z Direktivo 2013/34/EU o letnih računovodskih izkazih, konsolidiranih računovodskih izkazih in povezanih poročilih nekaterih vrst podjetij, spremembi Direktive 2006/43/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi direktiv Sveta 78/660/EGS in 83/349/EGS (UL 2013, L 182, str. 19), ima lahko običajen posameznik, ki je objavil komentarje o zadevni družbi, težave z razumevanjem teh informacij, povezanih s to družbo, če želi iz njih sklepati o središču interesov družbe.

75. Če se zdaj pogleda cilj zmanjšanja možnosti sočasnih postopkov (bodisi da se zagotovi, da med temi sodišči in sporom obstaja tesna povezava ali da bi se pripomoglo k pravilnemu delovanju pravosodja), se zdi, da je bilo dosedanje stališče Sodišča, da uporaba merila, ki lahko pripelje do tega, da je v takih zadevah pristojnih več sodišč v različnih državah članicah, ni težava, če se z uporabljenim merilom pristojnost dodeli sodiščem, ki so verjetno primernejša za oceno nastale škode. S takim stališčem je dosežen cilj pravilnega delovanja pravosodja iz uvodne izjave 16 Uredbe št. 1215/2012, ki upravičuje odstopanje od pristojnosti sodišč v kraju prebivališča tožene stranke.⁷⁵

76. Ugotovi se lahko, na primer, da je Sodišče v točki 43 sodbe z dne 3. oktobra 2013, Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635), potem ko se je sklicevalo na cilj pravilnega delovanja pravosodja, ugotovilo, da so za presojanje o odškodninskih tožbah za domnevno kršitev avtorskih pravic pristojna sodišča več držav članic, v katerih je ali bo verjetno nastala zatrjevana škoda, če država članica, v kateri je to sodišče, varuje avtorsko zaščitena gradiva, na katera se sklicuje tožeča stranka.⁷⁶

77. Podobno je Sodišče v točkah 33 in 34 sodbe z dne 29. julija 2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635), ugotovilo, da bi bilo treba sodišča različnih držav članic, na katerih ozemlju je trg, prizadet s kršitvijo, in v katerih je oškodovanec po lastnih trditvah utrpel škodo, šteti za pristojna za presojanje o tožbah za povrnitev škode, ki je nastala s kršitvijo na podlagi člena 101 PDEU. Nato je dodalo, da „[t]a rešitev [...] ustreza ciljem bližine in predvidljivosti pravil [ki urejajo pristojnost], saj so na eni strani sodišča države članice, v kateri je prizadeti trg, najprimernejša za preučitev takih odškodninskih tožb, na drugi strani pa gospodarski subjekt, ki sodeluje pri protikonkurenčnih ravnanjih, lahko razumno pričakuje, da bo tožen pred sodišči kraja, kjer so bila s temi ravnanji izkrivljena pravila zdrave konkurence“.⁷⁷

78. Sodišče je v točkah 56 in 57 sodbe z dne 5. septembra 2019, AMS Neve in drugi (C-172/18, EU:C:2019:674), najprej ugotovilo, da je treba sodišča različnih držav članic, na katerih ozemlju so bili oglasi ali prodajne ponudbe naslovljeni na potrošnike ali trgovce, šteti za pristojna za presojanje o tožbah zaradi kršitve, potem pa natančneje pojasnilo, da to rešitev „podpira“ dejstvo, da so ta sodišča posebno primerna za odločanje zaradi bližine sporu in lažje izvedbe dokazov.

79. V tem okviru nisem prepričan, da je mozaični pristop v nasprotju s cilji Uredbe št. 1215/2012, ampak tudi da bo uporaba ene od naveznih okoliščin, ki upravičujejo „pravilo enotne pristojnosti“ (kot je prebivališče tožene stranke, kraj vzročnega dogodka ali središče interesov), pripeljala do tega, da bodo nujno izbrana tista, ki so primernejša za presojo o obrekljivosti ali neobrekljivosti vsebine in obsegu nastale škode.

⁷⁵ Glej v tem smislu na primer sodbi z dne 5. junija 2014, Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, točka 48), in z dne 10. septembra 2015, Holterman Ferho Exploitatie in drugi (C-47/14, EU:C:2015:574, točka 73). Res je, da je Sodišče razsodilo, da merila kraja, kjer je nastal škodni dogodek, ni mogoče razlagati tako široko, da bi obsegal vsak kraj, kjer se lahko občutijo škodljive posledice dogodka, ki je povzročil škodo, ki pa je dejansko nastala na drugem kraju. Vendar je Sodišče to pripombo podalo, da bi izključilo pristojnost ne sodišč drugih držav članic, na katerih ozemlju je vzročni dogodek prav tako povzročil škodljive posledice, temveč da bi izključilo pristojnost sodišč v kraju, v katerem je oškodovanec po njegovih trditvah utrpel naknadno škodo po prvotni škodi, ki je nastala in jo je utrpel v drugi državi. Glej sodbe z dne 19. septembra 1995, Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, točki 14 in 15); z dne 9. julija 2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, točki 27 in 28), in z dne 5. julija 2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, točka 32).

⁷⁶ Glede tega je mogoče ugotoviti, da se za avtorske pravice, kot je opozorilo Sodišče v točki 39 te sodbe, uporablja načelo teritorialnosti, ker te pravice niso v celoti harmonizirane in so torej predmet različnih sistemov. S tega vidika položaj avtorskih pravic torej ni nič drugačen od položaja osebnostnih pravic in zlasti pravice do varstva pred obrekovanjem.

⁷⁷ Točka 34.

80. Seveda v veliko primerih o obrekljivosti vsebine tako rekoč ne bo nobenega dvoma. Vendar to ne bi smelo zamegliti dejstva, da se lahko obrekljivost vsebine v različnih državah članicah dojema različno. Če se na primer pogleda članek, ki določeni družbi pripisuje nekatere prakse, ki pomenijo zlorabo na trgovinskem ali davčnem področju, se lahko sporočilo te objave v različnih državah članicah različno dojema in ima torej različen učinek.⁷⁸

81. Poleg tega klasičnega problema medkulturnega diskurza (ki na primer pojasni, zakaj družbe v različnih državah članicah razvijejo različne tržne strategije), neharmoniziranost zakonodaje o obrekovanju upravičuje ohranitev mozaičnega pristopa. Res je, da so vse države članice sprejele zakone proti obrekovanju, vendar se lahko njihova vsebina, način njihovega izvajanja in ne nazadnje način opredeljevanja obsega škode med državami članicami bistveno razlikujejo in pogosto odražajo globoke razlike v pravni kulturi.⁷⁹

82. Kot poudarja Komisija, ima tožeča stranka posledično lahko legitimni interes za začetek postopka pred sodiščem, ki ni v kraju središča njenih interesov, tudi če je zato znesek odškodnine, ki ga lahko dobi, omejen. Po eni strani, ker so kršitve zasebnosti in osebnostnih pravic izključene s področja uporabe Uredbe št. 864/2007, se pravo, ki se uporablja, določi v skladu s pravili mednarodnega zasebnega prava države članice posameznega pristojnega sodišča, ki se lahko močno razlikujejo.⁸⁰ Po drugi strani, gospodarski subjekt lahko želi začeti postopek pred sodišči držav članic, v katerih poskuša razviti svoje gospodarske dejavnosti, namesto pred sodišči države članice, kjer že ima trden ugled, prav zato, ker ga ugled štiti pred dejanji najhujšega obrekovanja ali ker upa, da bo na tem trgu izkoristil sodbo ob predpostavki, da bo odločitev lokalnega sodišča na splošno deležna obsežnejšega medijskega poročanja v tej državi članici kot odločitev, ki jo sprejmejo sodišča države članice, kjer je središče njegovih interesov.⁸¹

83. Če bi se v skladu s stališči, ki jih imajo očitno nasprotniki mozaičnega pristopa, menilo, da bi bilo bolje, če bi bili vsi odškodninski zahtevki koncentrirani na enem sodišču, bi se verjetno spregledalo dejstvo, da niti pravo držav članic na področju obrekovanja niti pravila za določitev prava, ki se uporablja, trenutno niso harmonizirani.

84. Ker na teh področjih ni harmonizacije, bi morala sodišča, ki bi bila izključno pristojna za presojanje o celotni škodi, za odločanje o vsakem odškodninskem zahtevku uporabiti pravo vseh držav članic, v katerih je verjetno nastala škoda. To pomeni, da bi morala načeloma upoštevati pravo, ki se uporablja v posameznih zadevnih državah članicah, ugled oškodovanca na istem ozemlju ter to, kako javnost dojema sporočilo v teh državah.⁸²

⁷⁸ V zvezi z obstojem tveganja oškodovanja ugleda družbe zaradi nekaterih davčnih praks glej na primer PwC, *Tax Strategy and Corporate Reputation: A Business Issue*, 2013.

⁷⁹ Komisija je v predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (COM(2010) 748 final) poudarila, da so „zadev[e] obrekovanja, v katerih posameznik trdi, da so mediji kršili njegovo zasebnost ali osebnostne pravice [...] še posebno občutljive in države članice na različne načine zagotavljajo skladnost z različnimi temeljnimi pravicami, ki so lahko prizadete, kot so človekovo dostojanstvo, spoštovanje zasebnega in družinskega življenja, varstvo osebnih podatkov, svoboda izražanja in obveščanja“. Podobno profesorja Corneloup in Muir Watt menita, da je mesto, ki ga je treba dati svobodi izražanja oziroma varstvu zasebnosti, odvisno od zelo različnih pravnih kultur. Corneloup, S., Muir Watt, H., „Le for du droit à l'oubli“, *Rev. Crit. DIP*, 2018, str. 296. Glej tudi Kramberger Škerl, J., „Jurisdiction in On-line defamation and Violations of Privacy: In search of a Right Balance“, *LeXonomica*, zv. 9, št. 2, 2017, str. 90.

⁸⁰ Glej člen 1(2)(g) te uredbe.

⁸¹ Ugled je eden ključnih dejavnikov pri prodoru na nov trg, vendar se ne odrazi nujno v takojšnjem povečanju prodaje. V zvezi z vprašanjem pravnih komunikacijskih strategij glej Bouthinon-Dumas, H., Cheynel, N., Karila-Vaillant, C., in Masson, A., *Communication juridique et judiciaire de l'entreprise*, Larcier, 2015, str. 323 in naslednje.

⁸² Glej v tem smislu Bogdan, M., „Regulation Brussels Ia and Violations of Personality Rights on the Internet“, *Nordic Journal of International law*, zv. 87, 2018, str. 219.

85. Je v tem okviru res mogoče eno samo sodišče s popolno pristojnostjo v eni opredeljeni (ali opredeljivi) državi članici šteti za primernejše za takšno presojo?⁸³ Ali ne bi bilo bolje zagovarjati, da je obstoj več pristojnih sodišč nujna posledica pravice tožečih strank, da v skladu z načelom subsidiarnosti o njihovem sporu odločajo sodišča, ki lahko zaradi bližine ozemlju posameznih držav članic najboljše presojujejo o dejstvih, ob upoštevanju dejstva, da se zakoni v zvezi z obrekovanjem med državami članicami razlikujejo in upoštevajo kulturo ločenih pravnih tradicij v vsaki od teh držav?⁸⁴

86. Seveda je treba upoštevati tudi cilj predvidljivosti, vendar menim, da je Sodišče prav po uravnoteženju tega cilja s ciljem pravilnega delovanja pravosodja sprejelo mozaični pristop.⁸⁵

87. Preden bi se mozaični pristop opustil, bi bilo vsekakor treba zagotoviti, da ni drugih rešitev, ki so manj daljnosežne kot tak popolni obrat v sodni praksi. V tem smislu je namreč morda manj radikalno preprosto kombinirati mozaični pristop s tako imenovanim „merilom fokusiranja“, kot ga pravo Unije določa na nekaterih področjih.⁸⁶

88. V skladu s tem merilom mora biti zadevna vsebina, da bi bila sodišča države članice pristojna, ne le dostopna na internetu, temveč mora biti objava posebej usmerjena na ozemlje zadevne države članice. Uporaba tega merila bi pripomogla k zagotavljanju, da bi se lahko kot pristojna na podlagi člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 opredelila samo sodišča tistih držav članic, na katere je bila objava posebej usmerjena. To bi v skladu s cilji, ki jim sledi ta določba, omogočilo zmanjšanje števila pristojnih sodišč in zagotovilo neko pravno varnost, hkrati pa tudi zagotovilo, da obstaja tesna zveza med sodišči in sporom, ter zato učinkovito izvajanje sodne oblasti.

89. Priznam, da je Sodišče na splošno zavrnilo uporabo merila fokusiranja v zvezi z uporabo člena 7, točka 2, z utemeljitvijo, da drugače kakor člen 15(1)(c) Uredbe št. 44/2001 (postal člen 17(1)(c) Uredbe št. 1215/2012) člen 5(3) Uredbe št. 44/2001 (postal člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012) ne zahteva, da bi bila zadevna dejavnost „usmerjena v“ državo članico sodišča, ki odloča.⁸⁷

90. Vendar se lahko ugotovi, prvič, da dejstvo, da člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 ne določa uporabe takega pogoja, ne pomeni, da ta okoliščina v nekaterih posebnih okoliščinah ne more biti upoštevna za določitev kraja nastanka škode. Poudariti je treba, na primer, da Sodišče v točki 42 sodbe *Bolagsupplysningen* in *Ilsjan* napotuje na dejstvo, da je bilo sporno spletno mesto

⁸³ V zvezi s tem se ne strinjam s trditvijo Sodišča iz točke 46 sodbe z dne 25. oktobra 2011, *eDate Advertising* in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685), da s tehničnega vidika ni vedno mogoče opredeliti števila ljudi, ki so si ogledali sporočilo, oziroma se mi zdi ta trditev vsaj zastarela. Lastniki spletnih mest namreč na splošno uporabljajo taka orodja, kot je Google Analytics, da bi izboljšali svojo politiko trženja. Priznam, da so zbrani podatki do neke mere približek, ker lahko na primer nekateri uporabniki uporabljajo posredniški strežnik. Vendar navedeni lastniki tem orodjem dajejo prednost, kar kaže, da jih tržni akterji štejejo za pomembna. Po navedbah Wikipedie na primer Google Analytics uporablja več kot 10 milijonov spletnih mest ali več kot 80 % svetovnega trga. Poleg tega se zdi, da približnost, ki izhaja iz uporabe teh orodij, ni večja kot pri drugih metodah količinskega opredeljevanja. Vsekakor je treba navesti, da je Sodišče od takrat priznalo, da je mogoče določiti geografsko lokacijo uporabnika interneta (glej sodbo z dne 24. septembra 2019, *Google (Ozemeljski obseg odstranitve povezav)* (C-507/17, EU:C:2019:772, točka 73)).

⁸⁴ V uvodni izjavi 21 Uredbe št. 1215/2012 je navedeno, da je namen te uredbe čimbolj zmanjšati možnost sočasnih postopkov. Uporaba izraza „čim bolj zmanjšati“ pomeni, da lahko taka možnost vseeno obstaja, zlasti če je treba doseči druge cilje, ki se uresničujejo s to uredbo. Poleg tega je iz mesta te uvodne izjave v besedilu razvidno, da naj bi se ta cilj uresničeval s pravili, ki se uporabljajo za litispenco in sorodne pravde.

⁸⁵ Glej sodbo z dne 7. marca 1995, *Shevill* in drugi (C-68/93, EU:C:1995:61, točka 31).

⁸⁶ Glej na primer sodbo z dne 12. julija 2011, *L'Oréal* in drugi (C-324/09, EU:C:2011:474, točka 65); z dne 21. junija 2012, *Donner* (C-5/11, EU:C:2012:370, točka 27), in z dne 18. oktobra 2012, *Football Dataco* in drugi (C-173/11, EU:C:2012:642, točka 39).

⁸⁷ Sodbi z dne 3. oktobra 2013, *Pinckney* (C-170/12, EU:C:2013:635, točka 42), in z dne 22. januarja 2015, *Hejduk* (C-441/13, EU:C:2015:28, točka 33).

namenjeno temu, da bi ga razumeli prebivalci konkretne države članice, kar po mnenju Sodišča kaže, da bi bilo treba, vsaj v zadevah v zvezi z obrekovanjem, pri določanju pristojnosti upoštevati osredotočenost na trge konkretnih držav članic.

91. Drugič, glede kršitev blagovnih znamk člen 97(5) Uredbe (ES) št. 207/2009 –⁸⁸ ki določa pravilo o odstopanju glede pristojnosti za kršitev blagovnih znamk – ne vsebuje sklicevanja na pogoj, da mora biti zadevno spletno mesto namenjeno usmerjanju dejavnosti v konkretno državo članico, da bi bila za odločanje pristojna sodišča v tej državi članici. Kljub temu je Sodišče, da bi v takih zadevah določilo pristojnost, nedavno izrecno upoštevalo dejstvo, da sporna spletna vsebina – oglasi in prodajne ponudbe – ni bila le dostopna, temveč tudi namenjena potrošnikom v določenih državah članicah.⁸⁹

92. Tretjič, v zvezi z oddajanjem televizijskih programov je Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) po pregledu vsebine Uredbe št. 44/2001 ugotovilo, da je Švedska kršila člen 6 Evropske konvencije o človekovih pravicah, ko je uzakonila zlasti pravico do sodišča, z utemeljitvijo, da bi v bistvu morala država, če je bil televizijski program narejen za švedsko občinstvo, čeprav je bil dostopen zunaj Švedske, osebi, ki je bila v tem programu domnevno obrekovana, zagotoviti učinkovit dostop do svojih sodišč.⁹⁰ Zdi se torej, da ESČP meni, da mora država obrekovanim osebam zagotoviti možnost, da vložijo tožbo pri njenih sodiščih, zgolj zato, ker je sporočilo namenjeno njenim prebivalcem.

93. Glede na navedeno je torej mogoče sklepati, da bi lahko uporaba merila fokusiranja morda pomenila manj radikalno spremembo sodne prakse Sodišča, kot če bi preprosto opustili mozaični pristop. S tem bi se izognilo tudi temu, da bi se za pristojna opredelila sodišča druge države članice, v kateri je bila zgolj šibka povezanost med zadevno objavo na internetu in morebitno zatrjevano škodo, ki jo je posledično utrpela tožeča stranka, ali v kateri poskuša tožeča stranka oportunistično izkoristiti tehnično dejstvo objave na internetu, da bi si zagotovila ugodnejše sodišče za svoj postopek. Poleg tega bi uporaba takega merila, ki ga besedilo člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 izrecno ne izključuje, lahko pomenila boljšo uravnoteženost cilja bližine in cilja zmanjšanja števila pristojnih sodišč.⁹¹

94. Skratka, priznati je torej treba, da je iskanje popolne rešitve v primeru mednarodnega obrekovanja zaman. Tako kažejo izkušnje. Tako z mozaičnim pristopom kot s pristopom „enotne pristojnosti“ so težave. Vendar se je Sodišče vse od sodbe Shevill leta 1991 na splošno odločalo za mozaični pristop. Mislim, da ni mogoče trditi, da je ta pristop tako očitno napačen ali nezadovoljiv, da bi bilo treba sodno prakso, ki temelji na njem, zdaj ovreči ali kako drugače odstopati od nje.

⁸⁸ Uredba Sveta (ES) št. 207/2009 z dne 26. februarja 2009 o blagovni znamki Skupnosti (Kodificirano besedilo), (UL 2009, L 78, str. 1). Ta uredba je bila nadomeščena z Uredbo (EU) 2017/1001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o blagovni znamki Evropske unije (UL 2017, L 154, str. 1), katere člen 125(5) ima v bistvu enako besedilo kot člen 97(5) Uredbe (ES) št. 207/2009.

⁸⁹ Sodba z dne 5. septembra 2019, AMS Neve in drugi (C-172/18, EU:C:2019:674, točki 56 in 65).

⁹⁰ Sodba ESČP z dne 1. marca 2016, Arlewin proti Švedski (CE:ECHR:2016:0301JUD002230210).

⁹¹ Glej v tem smislu v bistvu sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v zadevi Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:400, točka 68).

95. Vsekakor menim, da obravnavana zadeva ni ustrezna za to, da bi Sodišče sprejelo stališče o tem, ali je treba mozaični pristop ohraniti, izboljšati ali celo opustiti. V postopku v glavni stvari vlagateljica pravnega sredstva namreč ne trdi, da zadevna vsebina pomeni obrekovanje, temveč da krši francosko pravo v zvezi z „očrnitvijo“ (v francoščini „dénigrement“), ki je oblika zlonamerne neresnice.⁹² Poleg tega predložitveno sodišče tej opredelitvi očitno ne oporeka.⁹³

96. V skladu s francoskim pravom očrnitev ne spada na področje kršitev osebnostnih pravic, temveč na področje pravil o nelojalni konkurenci.⁹⁴ Zlasti se po francoskem pravu očrnitev razlikuje od obrekovanja po tem, da mora biti pri zadnjenavedenem kritika taka, da škoduje časti, dostojanstvu ali dobremu imenu fizične ali pravne osebe, medtem ko očrnitev pomeni javno diskreditacijo proizvodov gospodarskega subjekta, ne glede na to, ali predstavljajo konkurenco, da bi vplivali na vzorce nakupovanja strank.⁹⁵

97. Priznam, da te posebnosti francoskega prava same po sebi ne vplivajo na to, kako je treba razlagati člen 7, točka 2, Uredbe št. 1512/2012. Vendar odločitev vlagateljice pravnega sredstva, da se opre na to opredelitev, namesto na dejanje obrekovanja, implicitno, toda nujno pomeni, da se sklicuje izključno na gospodarsko škodo.⁹⁶

98. V skladu s sodno prakso Sodišča so v primeru kršitve ekonomskih pravic, ki jih zagotavlja pravo različnih držav članic, sodišča teh držav članic pristojna za obravnavanje škode, ki je bila povzročena na ozemlju njihove države članice, saj lahko ta sodišča najbolje presodijo, ali so bile te pravice dejansko kršene, in ugotovijo naravo škode.⁹⁷

99. V skladu s sodno prakso Sodišča je mogoče tožbo zaradi kršitve konkurenčnega prava vložiti pri sodiščih katere koli države članice, če je to dejanje povzročilo ali bi lahko povzročilo škodo na območju sodišča, ki odloča o zadevi.⁹⁸ Natančneje, kadar je trg, prizadet s protikonkurenčnim ravnanjem, v državi članici, na katere ozemlju naj bi domnevno nastala škoda, je treba ugotoviti, da je kraj nastanka škode za uporabo člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 v tej državi članici.⁹⁹

⁹² V skladu s francoskim pravom očrnitev pomeni, da tekmeč razširja informacije, namenjene diskreditaciji konkurenta, razen če se zadevne informacije ne nanašajo na zadevo v splošnem interesu, so dovolj utemeljene na dejstvih in je izpolnjen pogoj, da so izražene z neko mero zadržanosti. Glej Griel, J.-P., „Entreprises – Le dénigrement en droit des affaires La mesure d'une libre critique“, JCP ed. G, št. 19-20, 8. maj 2017, doctr. 543 in Cass. com., 9. januar 2019, št. 17-18350.

⁹³ Res je, da predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe navaja, da je po njegovem mnenju mogoče rešitev iz sodbe z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766), v zvezi z domnevno kršitvijo osebnostnih pravic prenesti na dejanja nelojalne konkurence, ki izhajajo iz razširjanja izjav, ki domnevno pomenijo očrnitev, na spletnih forumih. Vendar menim, da z vidika prava EU obstaja znatna razlika med domnevno kršitvijo osebnostnih pravic in domnevno kršitvijo povsem ekonomskih pravic.

⁹⁴ Iz nedavne sodne prakse Sodišča izhaja, da se s pristopom na podlagi središča interesov posebej obravnava položaj, v katerem oseba trdi, da so bile kršene njene osebnostne pravice. Glej v tem smislu sodbo z dne 17. junija 2021, Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, točka 31).

⁹⁵ Poleg tega lahko po francoskem pravu očrnitev v nekaterih okoliščinah pomeni tudi zlorabo prevladujočega položaja. Cour d'appel de Paris (višje sodišče v Parizu, Francija), sodba št. 177 z dne 18. decembra 2014, Sanofi in drugi proti Autorité de la concurrence (RG št. 2013/12370). Sodišče je v sodbi z dne 23. januarja 2018, F. Hoffmann-La Roche in drugi (C-179/16, EU:C:2018:25), tudi ugotovilo, da sporazum med konkurentoma, ki tržita dva konkurenčna proizvoda, za posredovanje nekaterih informacij, ki pomenijo očrnitev, nosilec odločanja, pomeni omejevanje konkurence zaradi cilja.

⁹⁶ V skladu s pravom Unije se lahko isto dejanje različno opredeli in se zato zanj uporabljata različna sistema, če so merila, ki se uporabljajo za opredelitev, nameni teh sistemov in obseg varstva, ki ga vsak od njih nudi, različni. Glej po analogiji sodbo z dne 27. januarja 2011, Flos (C-168/09, EU:C:2011:29, točka 34).

⁹⁷ Glej na primer sodbo z dne 3. aprila 2014, Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, točka 39).

⁹⁸ Glej v tem smislu sodbo z dne 5. junija 2014, Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, točka 57).

⁹⁹ Sodba z dne 29. julija 2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, točka 33).

100. Ker so v primeru očrnitve verjetno prizadeti na eni strani trgi, na katerih se očrnjene storitve tržijo, na drugi strani pa trgi, kjer je bilo sporočilo, ki je pomenilo očrnitev, dostopno, menim, da bi bilo treba v postopku v glavni stvari šteti francoska sodišča za pristojna, če ima družba Gtflix Tv dejansko znatno število strank s prebivališčem v Franciji in če so bila sporna sporočila objavljena v francoščini ali angleščini, saj števila ljudi v tej državi članici, ki razumejo ta dva jezika, ni mogoče šteti za zanemarljivo.¹⁰⁰

101. Ta rešitev je v skladu s ciljema bližine in ustreznega delovanja pravosodja, ki jima sledi Uredba št. 1215/2012 in ki sta navedena v njeni uvodni izjavi 16. Sodišča, ki so pristojna v skladu s členom 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 – v spornih okoliščinah iz postopka v glavni stvari so to sodišča v kraju prebivališča vsake stranke, ki je verjetno dostopala do zadevnih objav in jih razumela – je namreč treba šteti za najprimernejša za presojanje, ali se je ravnanje strank zaradi dejanja očrnitve dejansko spremenilo.¹⁰¹ Ta rešitev je tudi v skladu z zahtevo po predvidljivosti, saj mora vsako podjetje, ki v javni vsebini omeni konkurenta, pričakovati, da je lahko toženo pred sodišči več držav članic, v katerih je ali je bila ta vsebina dostopna in v katerih je imel ta konkurent stranke.

102. Nazadnje in predvsem pa to rešitev potrjuje zahteva po skladnosti med razlago pravil o pristojnosti in instrumentov o pravu, ki se uporablja, navedeno v uvodni izjavi 7 Uredbe Rim II.¹⁰² Čeprav kolizijska pravila, ki se uporabljajo za obrekovanje, niso harmonizirana, so kljub temu z Uredbo Rim II poenotena kolizijska pravila v zvezi z nelojalno konkurenco.¹⁰³

103. V primeru dejanj nelojalne konkurence, ki vplivajo na interese konkretnega konkurenta, kot v postopku v glavni stvari, člen 6(2) Uredbe Rim II določa uporabo splošnega pravila iz člena 4 te uredbe,¹⁰⁴ to je prava države, v kateri škoda nastane.¹⁰⁵

104. Glede na zgoraj navedeno menim, da so francoska sodišča pristojna, če se ugotovi, da ima družba Gtflix Tv v Franciji znatno število strank, ki imajo verjetno dostop do sporne objave oziroma objav in jih verjetno razumejo. Za presojo teh dejstev je pristojno nacionalno sodišče.

¹⁰⁰ V skladu s študijo, naslovljeno „Eurobarometer – Europeans and their Languages, 2012“ (Eurobarometer – Evropejci in jeziki), ki jo je na zahtevo Generalnega direktorata Komisije za izobraževanje in kulturo, Generalnega direktorata Komisije za prevajanje ter Generalnega direktorata Komisije za tolmačenje opravila družba TNS Opinion & Social, je 34 % francoskega prebivalstva navedlo, da se štejejo za sposobne razumeti pogovor v angleščini. Tak odstotek se mi zdi zadosten za domnevo, da sporočilo v angleščini, objavljeno na forumu, ki ga obiskujejo francoski potrošniki, zadnjenavedeni verjetno razumejo.

¹⁰¹ Glej v tem smislu sodbi z dne 29. julija 2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, točka 34), in z dne 24. novembra 2020, Wikingerhof (C-59/19, EU:C:2020:950, točka 37).

¹⁰² Glej v tem smislu sodbe z dne 5. julija 2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, točka 41); z dne 29. julija 2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, točka 35), in z dne 9. julija 2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, točka 39).

¹⁰³ Čeprav v Uredbi Rim II ni opredelitve pojma nelojalne konkurence, je v uvodni izjavi 21 te uredbe navedeno, da bi „kolizijsko pravilo [moralo] varovati konkurente, potrošnike in splošno javnost ter zagotavljati pravilno delovanje tržnega gospodarstva. Povezava s pravom države, v kateri so razmerja med konkurenti ali skupni interesi potrošnikov prizadeti ali bi lahko bili prizadeti, je na splošno v skladu s temi cilji.“ Poleg tega, ker je treba določbe EU razlagati v skladu z mednarodnim pravom, je treba poudariti, da Pariška konvencija državam podpisnicam te konvencije, kar so vse države članice, nalaga, da zagotovijo učinkovito varstvo pred nelojalno konkurenco, kar v smislu te konvencije vključuje „krive pripombe v trgovskem poslovanju, ki so takšne, da diskreditirajo podjetje, proizvode ali industrijsko oziroma trgovsko dejavnost konkurenta“. Glede na te tri elemente je treba šteti, da pojem „nelojalna konkurenca“ v smislu Uredbe Rim II zajema dejanja očrnitve.

¹⁰⁴ Res je, da ta določba uvaja izjemo od pravila iz člena 6(1), v skladu s katerim je „[p]ravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, nastale zaradi nelojalne konkurence, [...] pravo države, v kateri je konkurenca ali skupni interes potrošnikov prizadet ali bi bil lahko prizadet“. Vendar je, kot razumem, ta izjema namenjena zlasti omogočanju, kjer je to ustrezno, uporabe posebnih pravil, določenih v členu 4(2) in (3) Uredbe. Glej Wautelet, P., „Concurrence déloyale et actes restreignant la libre concurrence“, R.D.C., 2008/6, junij 2008, str. 512. Zato v številnih primerih ne bo razlike med rezultati uporabe teh dveh pravil, saj je trg pogosto kraj, kjer nastane škoda. Poleg tega v skladu z uvodno izjavo 21 te uredbe posebno pravilo, določeno v členu 6(1), ni izjema od splošnega pravila iz člena 4(1), na katerega se sklicuje člen 6(2), temveč ga podrobneje določa.

¹⁰⁵ Škoda, ki jo je treba upoštevati pri določitvi kraja, v katerem je ta škoda nastala, je, kot je to razvidno iz uvodne izjave 16 navedene uredbe, neposredna škoda. Glej sodbo z dne 10. decembra 2015, Lazar (C-350/14, EU:C:2015:802, točka 23).

V. Predlog

105. Glede na to, da je zahtevek za popravek podatkov in izbris nekaterih vsebin mogoče vložiti le pri sodiščih prebivališča tožene stranke ali kraja vzročnega dogodka ali kraja vzročnega dogodka ali kraja središče interesov tožeče stranke, Sodišču predlagam, naj na vprašanje za predhodno odločanje odgovori:

106. Člen 7, točka 2, Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da lahko tožeča stranka, ki se sklicuje na dejanje neloyalne konkurence v obliki razširjanja izjav, ki pomenijo očrnitev, na internetu in ki zahteva tako popravek podatkov in izbris nekaterih vsebin kot odškodnino za nepremoženjsko in gospodarsko škodo, ki je nastala zaradi njih, pri sodiščih posamezne države članice, na katere ozemlju je vsebina, objavljena na internetu, dostopna ali je bila dostopna, vložiti tožbo ali zahtevek samo za povračilo škode, nastale na ozemlju te države članice. Da pa bi ta sodišča imela zahtevano pristojnost, je nujno, da lahko tožeča stranka dokaže, da ima v tej jurisdikciji precejšnje število potrošnikov, ki imajo verjetno dostop do zadevne objave in so jo verjetno razumeli.